

UNIVERSUL LITERAR

SALONUL OFICIAL

TACHE SOROCEANU: PRIMUL FRUCT.

PREMIAT

An. XLII, Nr. 21.
23 Maiu 1926.

Lei 5.

N U!...

de MIHAIL CELARIANU

Existen: dela „Comoedia“ câțiva prieteni și ne oprisem în fața teatrului Național, neștiind încotro s'o mai luăm.

În cele din urmă ne mișcarăm, mai mult instinctiv, spre Palat: „La Curcă“ lucra, se vede, asupra subconștientului.

În sala din fund mesele erau goale; ne așezarăm, comandarăm un rând de halbe și începurăm să criticăm piesa. Era vorba, bine'nțele, de un adulter. Del. interpretare trecurăm la anecdotă, dela anecdotă la viața reală.

— Dece ne-or fi înșelând femeile, fraților? întrebă, ca pentru sine, unul dintre meseni.

— Ei dragă, asta e o afacere prea complicată! răspunse altul, cu adâncime.

— Eu cred că e chestie de temperament, urmă altul.

— În orice caz eu nu admit! Ți s'a urât?... Du-te, nene, cu Dumnezeu!.. Lumea e largă! hotări, bărbătește, al patrulea.

— Noi avem, ce e drept, un punct de vedere statornic: femeia măritată trebuie să fie cinstită. Nu e vorba, bine'nțele, de menajul prietenilor. Cu cât, însă, lumea se civilizează, cu atât și prejudecățile burgheze, în materie de cinste conjugală, slăbesc...

În Franța!... continuă, mucalit, bătrânul burlac Sache Trandafireanu.

— Ei, și pe urmă mai intervine ceva: monotonia, aș putea spune: monotonia rutinară, îl completează cineva. Dela un moment dat bărbatul se cam plictisește cu dragostea obligatorie; e greu să păstrezi toată viața, față de nevasta ta, aerul unui amant, să te înflăcărezi, să-ți dai cu pumnii în piept, să-ți juri credință... și așa mai departe! Și... femeea e femeea! — Mai scoate o țigare, Nicule!

— O fi și asta ceva, eu, însă, nu admit; când te căsătorești din dragoste nu-mi închipui cum ai putea să nu fii cinstit! fu părerea acestuia.

— Ba, asta să n'o zici: însurătoarea din dragoste e cea mai subredă... asta e o teorie greșită... Când transformi dragostea liberă în căsnicie, farmecul a sburât! După mine adevărata căsătorie durabilă, nu e decât aceea din **in-te-res!** Dacă mai e și puțină iubire la mijloc, cu atât mai bine: în cel mai rău caz, când pierе una, rămâne alta, teoretiză, de astă dată serios, Sache...

În privința monotoniei, început, rar și răspicat. Barbu Veleanu, lățindu-și coatele pe masă și tușind încet, ca pentru o povestire mai lungă, ași putea să vă spun și eu una... Femeea trebuie cucerită, moncher; chiar când este a ta, tot trebuie să o cucerești!

— Zi, dragă...

— Stai nițel, — nu începe — să ne mai dea câte un rând... Ei, gata...

— Pe doamna cu pricina ași putea spune că n'am curtat-o niciodată; din-potrivă: ea m'a umplut totdeauna de fel de fel de atenții atingătoare. Nu mi-a trecut niciodată prin minte c'ar fi putut să mă iubească: avusese prea mulți amanți, ca să-i mai fi rămas o porțiune de suflet și pentru mine. Cu toate astea, avea mai mult un aer sentimental, decât de femeea perversă.

— Iiei, Giovine, astea sunt mai drăcoase; mărâi Sache, cu competența lui recunscută.

— În fine, știu că ea mi-a dat ghes și insist asupra acestui punct, o să vedeti de ce... La început mi-a cam plăcut și mie, n'am ce zice! — mai târziu, însă, mă plictisiseam, tocmai din pri-

cină că mă privea fâțș, cu toată dragostea ei, ca o cetate deschisă. Asta a ținut trei luni întregi, de iarnă, în care timp o întâlneam mai în fiecare seară la „Brasserie“ — la dreapta bărbatului ei, cufundat în gazetă pân' la chelia. Cu venirea primăverii, însă, lucrurile făcură o cotitură bruscă: într'o seară mergeam încet pe Calea Victoriei — fără niciun rost — când, prin dreptul bisericii Sfântul Nicolae Tabacu, uitându-mă înapoi, dădui cu ochii de ea, care, după mina ce a făcut când o zării, am fost sigur că se ținea după mine... Nu râdeți!.. Amândoi eram încurcați: prietenia noastră tacită nu avusese până atunci prilejul niciunui ceas de intimitate. Strada, ca prin minune, era goală...

— Ahaha!...

— În fine... intrarăm în vorbă; ea lăsându-și numaidecât timiditatea și vorbindu-mi repede și lăngșitor; eu cam stângaci și bătos, deși, spun drept, situația nu-mi plăcea deloc. O luai de braț, ea se strânse în mine și, într'un pas mai zorit, ajunserăm la Șosea. La opt se făcuse întuneric bine și era și o igrasie, care te pătrundea. Ne plimbărâni, mai întâi, câtva timp, apoi, cu tot frigul, ne așezarăm pe o bancă umedă, adâncită într'un boschet. Aci, ca tot omul, crezui că ar fi momentul s'o îmbrățișez; îmi strânsei pardsiul la piept, mă apropiai mai mult, dar când o putui privi deaproape, făcu o mutră așa de bizară, par'că nu ne-am fi cunoscut niciodată. Mai mult: se ridică puțin și se trase până la capătul băncii.

Eram nedumerit... Mă gândeam: să fi făcut eu vro necerție? Nu-mi aminteam nimic! Mă apropiai din nou, încercai să-i iau mâna... nimic! Atunci o rugai să mă lămurească:

— Ce e cu tine? Te-am supărat cu ceva?

— Hm, ha, ha, ha! Ce întrebare!.. Nu m'ai supărat cu nimic! Nici nu puteai să mă superi! Cum poate să te supere un om necunoscut?!

Și urmă să rădă, cu un fel de nepăsare stupefiantă.

— Atunci... îți spun drept că nu mai înțeleg...

— Ha, ha, ha!...

— Te-ai schimbat așa fulgerător!

— Eu?... Nu m'am schimbat deloc... ți se pare! Vorbesc cu dumneata... răd... Cum găsești că m'am schimbat?..

— Bine, dar adineauri...

— Copil ce ești! ha, ha, ha!...

— Ei, lasă, pentru Dumnezeu, răsul! Crezi că sunt fericit, să mă ții la distanță, ca pe un licean — pe vremea asta igrasioasă?..

— Ce să-ți fac! dacă-mi ești așa de străin!.. oftă deodată, plină de sinceritate și melancolie — Zău, crede-mă, nu știu de ce, mi se pare că ești așa de străin!..

Ei bine, dragii mei, poate ca să-mi apăr mândria jignită, sau poate ca să o cuceresc — nu știu — trebuie să vă spun că un ceas i-am făcut cele mai aprite declarații. Era prea aproape de mine în scara aceea, eram prea singuri... înțelegeți... nu se putea!..

I-am înșirat tot ce mi-a trecut prin cap: că o iubesc de mult, că am dorit-o totdeauna, că ea era femeea pe care o visam, dar, din timiditate, nu i-o spuseseam mai de mult. În fine, nici eu nu știu de unde le-am mai scos, până ce se îndură să-mi întindă mâna moale și rece și s'o abandoneze într'ale mele...

Eu, meșterul...

M'am căjărat pe gânduri, ca pe schele, și frământându-mi lutul omenesc, văzui că trup și viață-mi tencuiesc în zidăria visurilor grele...

Și arcuind bolți vajnice de bronz, mi-am urcat mic mânăstire grea, sfințindu-mi în altar icoana mea, eu, meșterul cu sufletul de bronz...

Hei, cu am fost mai meșter, că 'ntrecui zidarul din povestea muntenească!. Ca zidul meu să nu se prăbușească, eu, însu-mi, m'am zidit în piatra lui!

...Și tencuit în zid, simțeam că 'nnalț, deasupra mea, cupole de lumină, și sfinții mei cu fața bizantină și soarele, pe turnuri, ca un smalț...

...Și mânăstirea grea de vis și gând, din jertfa mea—suiță numai mie, pe viața mea—vânjoasă temelie — s'a 'năpustit spre ceruri, fulgerând!..

Da'nfiptă'n cer cu turnurile-i lucii, oh, piatra mânăstirii tari, cu vucit s'a prăbușit din slăvi, huind cu huiet, și trăznetu-a trăznit trufia crucii!..

...Subt surpături strivindu-mi măestrăia, ades aud un glas dintre ruine:

— „Hei, meștere, îți ia din nou mistria „și te zidește, încăodată, 'n tine!“

RADU GYR

În fine, nu vă mint, a fost o seară delicioasă!

— Chiar la șosea?..

— Off!... Tot drumul, până la capul podului, unde o suii într'o trăsură, n'am schimbat o singură vorbă. Călcăm ușor, ținând-o de mijloc, ea cu capul pe umărul meu și cu pălăria balansând într'o mână... Ce ne-am mai fi putut spune?!

— Băete, un rând!

— Seara asta greu am s'o pot uita!

— Noroc, fraților!

— E bună, că e rece!..

— Ia zi, mă, știi că e interesant!..

— În fine, pân' aici, totul a fost, pot să zic, natural. Eram chiar fericit că prietena mea se arătase așa de sentimentală. Începusem, pe tema asta, să-i găsesc toate scuzele că-și înșela bărbatul, în care nu mai găsea, probabil, elanul fraged al iubirei libere. O priveam ca pe o victimă și începusem să o iubesc chiar — cu interes — ca pe o romantică aventurieră. De aci înainte eram convins că-mi făcusem oarecari drepturi la dragostea ei și mă îngâmfam, ca un om tare pe situație. A treia zi, trebuia să ne întâlnim, de data asta la cofetăria Murgășanu, de lângă Cismigiu. M'am instalat la masă cu un sfert de oră înainte de vremea fixată; ea, însă, își făcu apariția cu întârziere de aproape un ceas. Luarăm câte un liqueur și în curând eram prin Cismigiu, în-lăntuiți, ocolind globurile electrice, în-

tr'o beție amoroasă fără seamăn... Când crezu: că... ne-am plimbat deajuns, mă opru la o răspântie, îi pusei mâinile pe umeri și o privii lung în ochi :

— Nu ți-e frig?...
— Ție ți-e frig?...
— Nu — dar... n'ar fi mai bine?...
— Ce?
— Să mergem acasă...
— Unde „acasă“?...
— La mine, e aproape, nu e nici 9...

Atât i-a trebuit... Cu o smucitură bruscă, fără o vorbă, o luă înapoi, pe alce, spre Schitu-Măgureanu.

Rămăsesem crucit. — Nelly! — o strigai, — rămânând pe loc — cu un ton de reproș nestăpănit. Ea, însă, mergea hotărât, cu capul în jos, ca și cum ar fi plecat cu tot dinadinsul. Mă dusei după ea, o ajunsei — o mustrai, o rugai... zadarnic! Tocmai la ultima poartă a grădinei se domoli nițel și se lăsă pe o bancă, mută, ca zeita lăcerii. „Ce ai“? „Ce ți-am făcut“? „Cu ce te-am supărat“?... Nimic!

— Poate te-am plictisit?...
— Se poate.
— Capricioasă ești!
— Eu capricioasă?... Da' n'am de ce să fu capricioasă! Cu dumneata nu pot să fiu nici capricioasă, nici necapricioasă!

— Dar bine, frate, eu cred că nu ți-am făcut nimic!

— Ți-am reproșat ceva?...
— Păi, atunci?...
— Atunci? Ha, ha, ha! Atunci... ce să fie? Nimic!

— Nelly dragă, cred că glumești...
— Nu știu ce să mai cred...
— Așa ți-se pare?... Se poate!...
— Nu zău... n'ar fi mai bine să ne despărțim?... Spune drept: găsești că prietenia noastră are vreun sens?...

— Vai, Nelly... dar — și vroii să o cuprind de mijloc.

— Te rog; până aci!
— Dar bine, mă exasperezi!
— Nu fii așa tragic! Ce-a fost între noi, ștergem cu buretele — și gata! Nu pot, simt că nu pot să mai urmăm așa. Ești așa de departe de mine!; te simt așa de străin!

— De alaltăieri până astăzi, Nelly?...
— Ești așa de departe!...

— Curioasă femeie, e drept! — interveni Radu Mierescu.

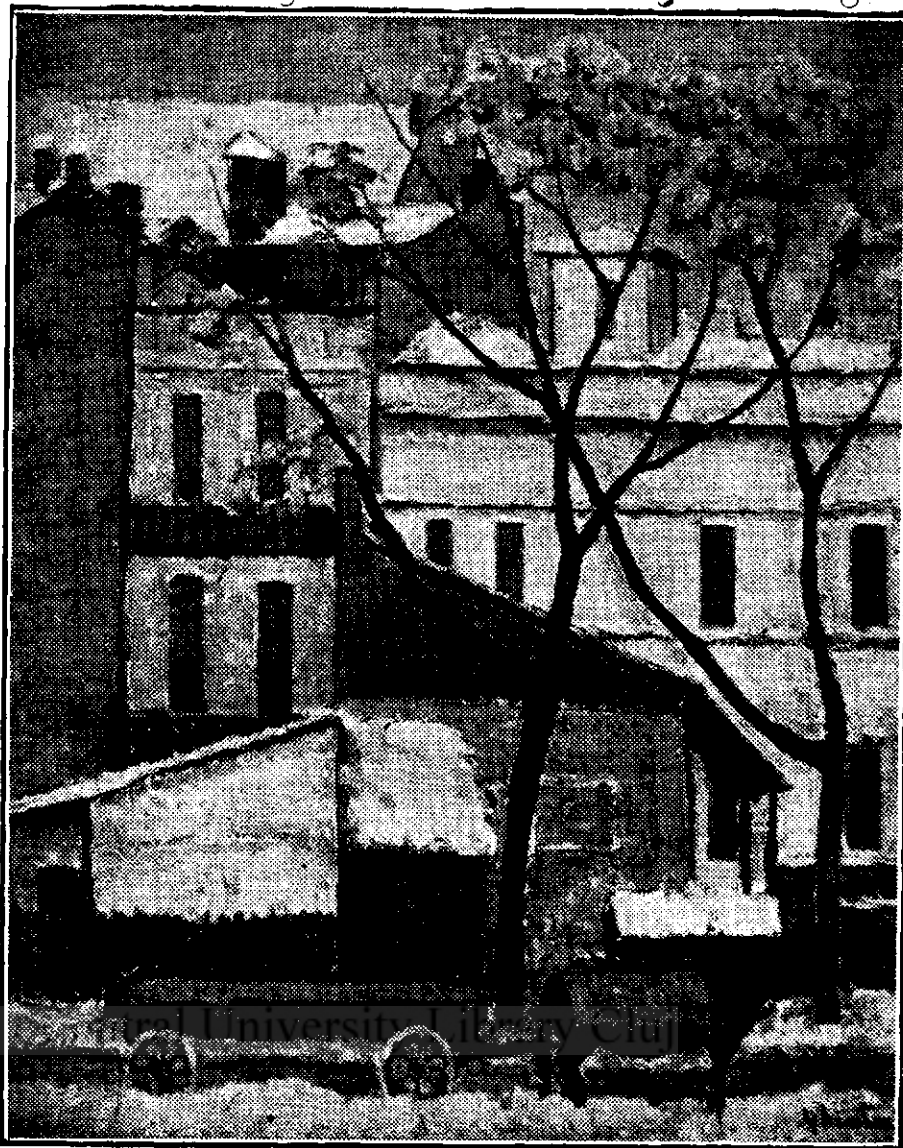
— Ei, și tu ce-ai făcut, mă? — se interesă Barbu Sprinceană.

— Ce să fac, dragă? Ce puteam să mai fac?... Nu era o femeie de lepădat! M'apucați din nou să-i fac declarații — cam tot aceleași din prima seară — dar cu un ton și un mai aprins și cu niște gesturi... ca în Romeo și Julieta! Un ceas întreg am asaltat-o cu dragostea și deabia și-a revenit.

— Măi comedia dracului! zâmbi interesat Sache.

— În fine, dragii mei, să nu credeți că de data asta am sfârșit-o cu comedia; așa! Au fost timpuri când ne întâlneam în fiecare zi și cred că dacă ne-am fi întâlnit în fiecare zi și în fiecare oră, tot trebuia să începem d'acapo: ea să-mi spună că-i sunt străin, eu să-i repet aceleași și aceleași declarație — în cele din urmă să se înduplece, apoi să ne despărțim și iarăși să începem aceleași și aceleași poveste, aproape cu același vocabular și exact cu aceleași peripeții. — Ei bine; până când n'am mai putut! — obosisem, mă plictisiseam, în fine: n'o mai doream!

— Fi... ei?...
— Ei, ce să fie?... Târziu de tot, după ce m'am tot gândit — ne despărțisem de un an de zile — măi, ce să fi fost în sufletul femeiei aleia?... măi încoace,

D. GIHAȚA: IARNA

Salonul Oficial

Cele două virtuți

(poemă în proză)

de IVAN TURGHENIEFF

Odată dădu Creatorul o serbare, în palatul său azuriu.

Invitase toate virtuțile. Însă numai pe cele feminine... nici un bărbat... numai femei.

Veniră multe, mari și mici. Virtuțile cele mici erau mai plăcute decât cele mari; cu toate acestea, toate păreau foarte mulțumite și convorbeau foarte prietenește cum fac numai rudele de aproape și prietenii.

De odată însă Creatorul zări două femei frumoase, cari păreau că nu se cunosc.

Gazda luă pe una din ele de mână și o duse la cealaltă.

„Binefacerea“ zise el, arătând pe priuna.

„Recunoștința“ adăogă el, prezentând pe cealaltă.

Cele două virtuți se mirară mult: De la facerea lumii, și era mult de atunci, ele se întâlneau acum întâia oară.

Decembrie, 1878.

(în românește de) RUD. A. KNAPP.

măi pe dincolo — târziu de tot — cum vă spun — mi-am dat seama că ea, măritată de mult, se săturase de banalitatea dragostei conjugale și se refugia, cu toată ardoarea, în dragostea liberă, pe care o vroia totdeauna nouă, totdeauna fragedă și înaripată, necedându-mi nici odată, până nu îndeplineam toate formele romantice ale cuceririi.

— Ei — și v'ati mai văzut? Cum ai putut să scapi de ea?

— Păi, foarte simplu: într'o seară ne întâlnisem, tot așa, în Cișmigiu, făcusem aceleași plimbări, ne oprisem pe aceeași bancă și, după clipele de tăcere obișnuite, când ea — dreaptă și mută, ca o cetate inespugnabilă, — mă luă, cu un glas plângător și adânc: îmi pari așa de străin... ești așa de departe!... i-o retezai și eu scurt, drastic, definitiv:

— Și tu tot așa... par'că n'ar fi fost nimic între noi... Curios animal mai e omul!...

...Era femeie mândră; s'a sculat frumușel — am vrut să-i sărut mâna — nu mi-a lăsat-o — și... n'am mai dat peste ea!

— Dar bărbatu' său?... Par'că ziseși că era măritată? — îl întrebaram, unul din gură și cealaltă cu ochii pasionați pentru o intrigă ascuțită.

— El e un om serios; la el nu contează!

MIHAIL CELARIANU

CONFESIUNI MUTE

DE VANZARE

Bomboanele și plicurile colorate conservă în drăgălășia aspectului lor, ceva din noblețea sentimentalismului frivol.

Pentru că îmi plac aceste două taine, îmi plac bomboanele și plicurile colorate.

Pentru că îmi plac bomboanele și plicurile colorate, aceste ecoane ale nobleței sentimentalismului frivol, adese ori amortește, fie la vitrina unei cofetării, fie la aceea a unei librării, pentru a-mi lua porția la... aiurare...

De o jumătate de oră mă trudesc să dau înțietatea fiecărui din grupul frapant, parfumat, cu ispitiri dulci, cu ademeniri sincere, cu zâmbete... violete, crême rose, ivorii, mauve, ametiste, cu înduplecări curate, cu promisiuni duioase ca sufletul unei femei.

Toate au același drept de găteală, parfum și culoare; toate au poezia sâurilor migdaloase și virginale, pentru că cea mai mare parte sunt din migdale, dulci, dezvoltate în orizonturi virginale: toate se bucură de aceeași mantie zaharisită, îmbujorată de pensula cofetarului dibaci, — toate solicită aceeași îngăduire a pungei cumpărătorului, încă nehotărât, sau aceea a admiratorului hrănit cu... visuri!

Și nu știu cum, parcă astăzi ca nici odată, destoinicul de patron a știut să le aranjeze grădina cu atâta ispită și gingășie, — și din toate parcă uneia a voit să-i dea înțietatea, — mare, voluptoasă, dintr'un tipar și o combinație de văpșeli mai osebite ca ale celorlalte, cu romuri, dulciuri și toate bunățile, în pântecul ei elipsoidal, de o transluciditate marmoreană, pe un pedestal purpurii, înzordonat de dantele și noduri exotice.

E atât de sublimă această mireasă între mirese pe ziua de astăzi, — și sub grandoarea și parfumul ei intens, celelalte sf oflesc, și se înclină ca florile

în arșița lui Iulie. Pe extremitatea de sus, zâmbesc câteva mărgăritare, aninate de dragul operei, de artistul cofetar. În josul floricelelor, în două arcade, aproape invizibile, se accentuează două nuanțe sticloase, — două priviri de fecioară. Spre partea de mijloc, într'o vibrație de reflex, se întrec în văpși, două linii roșii într'o undă de lumină, care se ridică și se reasteorne, dând impresia unor buze în așteptarea altora, tot atât de înflăcărate și nerăbdătoare. Mai departe, în holda micilor tovarăși, se risipesc și se topește, culori, fășii mătasoase, lungi, înbinate, până în josul pedestalei de unde se ridică mușuroace de bomboane, pentru a întocmi acestei favorite a vitrinei pe ziua de azi, o gardă parfumată!

Și intrând să mă edifice de rostul acestei bomboane enorme, observ că parte din corpul ei dispăre cu reflexul strecurat în geamul ușei, acum trecută, prin mișcarea mea de a intra, în spatele meu, unde îi zâmbeste copia de aci, care, spre adâncă-mi nedumerire, nu este alta decât o înșpă măturată copiliță, gătită la fel cu „BONBOANA“ fugit în zăpadă, alături de o... bătrână, infobilită într'un fișiu, impacientă, bosumflată, cu privirea în pământ, cu aerul de a aștepta un... parolist întârziat!...

Dela bomboanele, care conservă în memoria și drăgăleșia aspectului lor, ceva din nuanța nobleții și a sentimentalismului frivol, și până la „bonboana“ care nu conservă nimic — nu e nici o deosebire. Toate sunt... „de vânzare“.

RELIEF

...Și de ce a-și trece cu vederca, or ce fioar, or ce stimulent psihic, care îmi prelungește agonia amăgirei, o clipă exaltată de senzațiunile unei nopți albe, care îmi place atât de mult, care mă înalță în entuziasmul neînfrânt al convențiunei luată cu sufletul de cu seară...

Mă vând nopți, abandonând cerințele

HENRI CATARGI: LA BRIDE

Salonul Oficial

Viorile ațipite

II

DESTIN STRĂMB

Cerurile și-au deschis șipotele de stele în seara ce m'a adus spre tine.

Trupul mi-a rămas afară orb.

Și sufletul singur s'a strecurat

În casă,

Ca un fir otrăvit de lumină.

— Iaz mort în mătăsuri putrezite —

Ochiu-ți sticlos ca raza lui m'a răstignit

Și cuvântul mi s'a rostogolit ca un ghem

La picioarele tale mici și crude.

Copil cu grații de pisică,

Mâna ta ca un destin strămb

S'a încruntat deasupra visului meu

Și gura ta m'a privit cu spaimă

Iar inima ți-ai ascuns-o sub pleoape cu

frica.

Atunci viața mi s'a scurs

De-alungul unei singure clipe.

Și am simțit fiorul pierderii depline,

Când tu ți-ai adunat privirile în tine

Și pe nesimțite, ai alunecat peste timpuri

și peste mine.

Basm de safir cântat pe o singură coardă,

Ațipit de mult în sicriul viorii sfâșiate

Printre mii de fantasma încălțite

Iți port și azi în mine trupul de pasăre

impăiată,

Cu ochiul sticlos ca un iaz

Mort, în mătăsuri putrezite.

SANDA MOVILA

trupului cotonogit de aceleași lovituri, ale aceluiași stercotip și limitat trai, și care mă îmbie fals, spre mansarda mea pustie.

Or ce tentație nu mă preocupă și mai puțin nu mă înfioară, chiar cu compensația prăbușirii vieții pe care o cheltuiască fără de nici o părere de rău; mă îngrozește în schimb irealizarea ei, căci pentru ea îmi „sacrific“ năzuințele.

De taverne sunt sătul, — fum, profile palide, taine ambetante...

În schimb, un firmament brodat în aur colțurat pe urzeala albastrului profund, imens și calm, o melodie strecurată prin întredeschizătura decreștă a unor draperii sombre, un suspin al unei pasări de noapte, care își strigă culcușul, un rest din luna care poartă crucea unei turle, un psalm înălțat de o cucușă în scheletul unui plop, un acoperiș care ia foc în para zorilor un apus care așterne pe acoperișuri un covor de purpură și pe care se tolănește soarele din creștetul cerului, în zâmbetele luccăfărului sculat din somn, câte-va petece de zăpadă găurită, zdrențuind covorul unei pășuni care a început să urzească deocamdată, în firisoare de iarbă și mai târziu în flori și tufe, — iată câteva scăpărări, care îmi despănesc ochii și îmi curăresc sufletul.

Menirea tentațiilor însă se primește subit sub imperiul unei străni dorințe ce pur în „recunoașterea“ unei senzațiuni proaspete, și care, substitue, fără o „prealabilă“ înțelegere cu sufletul „inocența“ intențiilor și avântului de cu seară, prin goliciunea unui capriciu bizar!

Și pentru împlinirea acestui neașteptat imbold psihic, singurul de care sufletul ar mai avea nevoie până în zori, pândesc poteca celei d'antăi negustorese de fiori.

Nu am cunoscut-o nici când, ceeace

nu o stânjenește de a-și debita îndată preliminarile tratativelor — o veche și murdară lecție admirabil memorată, — uverura mizeriei!

Încerc să-i sugerez cu totul o altă intențiune, — ori care ar fi ea — de care am fost „animat” atunci când i-am „solicitat” tovărășia, de cât aceea pe care, foarte „firesc” i-o dictează tocmai, o astfel de tovărășie.

Convenim anevoios, la câte-va clipe de „confesiune” intimă. E o despărțire, pe care vremea o primenește într-o catastrofă, când, eventual, un soi dintre aceste vestale ale senzațiunilor hibride, de înțelegere și mai trist, te simte... E un amor nou, pe care nu l'a înăunuit nici odată și de care te face responsabil în rugile prin care își revendică nepăsarea din trecut!

Zorile inbujoarează nemărginitul — rana s'a deschis!...

Am coșmarul unui regret, un regret bizar, ucigător, extravagant!...

Două fantome a două sărmance victime a unor zădărnice străduinți, în a reabilita situațiunile senine de acum câte-va clipe.

Dintr'un mușuroi de dantele, — mularul înfrângerii — ridicat pe un trup frânt de insuficiența canapelei — esplanada prostituției — pe care căzuse trăsniță de dogoarca ultimului suspin, numai trăește de cât un ochi; — un ochi bronzat de fășiile luminii care se sbate ca o aripă rănită; un ochi profund, umflat de frământări înăbușite, îngrădit de gene mate și peste care fulgeră cercurile insomniei — un ochi de sonnambulă, înfășat în pelița pătată de plâns a ploapei care de abia ajunge să-l acopere, dupe comanda sufletului, atunci când vre-un suspin se ridică la gât, — un ochi pe retina căruia se reflectau resturi nefolositoare, dintr'o viață pe sfârșit.

Și se furișau atâtea și atâtea doruri: prin întredeschizătura ostentivă a celei ferestre a sufletului, și atâtea și atâtea șoapte se suneau prin ea, în clipa divină a confesiunii, atunci când în loc de exaltări plăcite, îi ceream destăinuri și cari, acum îmi reveneau în minte ca o imputare apăsătoare, cu cât nu puteam desprinde privirile dinspre colțul în care, tot ce mai trăia din preoteasa amăgirilor pribegie, era a cel ochi sublim, mare și îndurerat, pudrat de umbra îngândurată a ploapei și care se înfingea ca un fluture orbit de lună, într'o orbită secată de lacrimi...

ULIȚA DURERII

Așaaa...

Acı avem să aranjăm pianul; Domnul Raul ne-a îngăduit; încet, încet să nu zămintiți pedalul; în colț, cât mai în colț, și dacă se poate, cât mai lipit cu păretele; Juțea, draga mea, ia seama soro, pedalul... așaaa — și acum, să trecem la celelalte catrafuse, una câte una și fiecare pe rând, la locul lor...

Și Doamna Sasinea Rareș, pretrecându-și după grumazul felin, ușor brumat de praful lipicios scoormonit cu așezarea „pedalului” cele zece degete, surori cu clapele, pentru a readuce la aceiași ticlucită pieptănătură câțiva zuluful indignați de mutarea clavierului; dispăru distrată în adâncul antretului albastru ca și camizonul matinal, păstrând încă, fals, pe chipul agasat de resmerița dimineții, ceva din mulțumirea omului de folos, în vreme ce, Raul Mihail, student în medicină, contribuabil, bohem și amoretat, rămase împietrit în pragul camerei pe jumătate goală.

Pianul ăsta, în sânul căruia de atâtea ori, în lungi și „Italice” nopți de August, visase uriașul Schumann în divina sa: „Trăumerei”, se odihnea acum tăcut și obosit, vis-à-vis de patul trist și desfățat; îl avea la câțiva pași de inema lui

Dimineața

Prierul presărase livezile cu flori:

Pe malul dunărean te așteptam din zori,
Piereau în zare ciamuri cu trupul de cărbune.
Ducându-se, cu noaptea pe rău spre soare-apune,
Și așteptând, cu pasul să 'mprăști toată ceața,
Creștea pe câmp și 'n mine mai albă dimineața.
Și năzuind să fie mai sus, sub cer, sub soare,
Un melc urca purtându-și povara pe spinare,
Inchihuind un munte din piatră de hotar.
Un cuc chema prin luncă pitindu-se sprințar,
Tu nu veneai... dar cucul zărindu-mă ursuz,
Trecu printre frunzare și trunchiuri, mai aproape,
Îmi trâmbiță chemarea voioasă în auz,
Și două aripi calde mă strânseseră pe pleoape.

RADU BOUREANUL

înclinată pentru „veci” numai ei — Sasinehii, — „clavirul” Răreșoaei, luat în rate de la „Contrabas” și în pânțelele căruia, lăncezea întreaga poemă de iubire, fesută de pânza solzoasă a coardelor reci.

Trântit pe pat, în prada unor incrușări de amară reminiscență, Raul privea în acest stindard de doliu, ridicat pe mormântul iubirei pe veci pierdută, cel mai oportun tovarăș al ultimelor frânturi de speranțe țesute în agonia clipelor pe care avea să le mai petreacă cu proprietăreasa, și care nu ceda în rup-tul capului, la smulgerea din geam a bilutului de închiriat! O revocare a hotărârei proprietăresii, era exclamă! Clavirul adus de dimineață în camera lui Raul, era un indiciu mai mult că Răreșoaiia intenționa sacrificarea omului lui Esculap!!

Tot așa cădeau frunzele roșii și galbene ca în dimineața „pianului” în dupe prânzul acela posomorât de Octombrie, când de la Fundație, s'a oprit în poarta caselor din Fundătura Trofeelor No. 7 bis pentru a citi: „O cameră mobilată de închiriat”. Proprietăreasa, pitindu-și țigara în pluriile camizonului și trăgându-și tulpănel pe nas, l'a măsurat din cap până în istorie, și l'a întrebat dacă e... singur, Raul și-a sleit o privire de intimitate bolnăvicioasă, în aceea a ochilor „cumânți” ai proprietăresii, a dat arună și în înmurgit și-a adus cuțarul, dulapul și pe BBilli, — scheletul jobenat și măzgălit. La câte-va zile a căzut zăpadă și nu s'a mai desnămejit firea, de cât în ziua când, își sâr-bătorcau botezul unor mărturisiri rupte din proiectele ernii, într'un după-prânz de Aprilie, la umbra unui pridvor de ederă.

Ceva mai târziu, însă, Doamna Rareș la mângăiat simpatice pe frunte și... — i'a cerut chiria. Dar cu tot atacul ăsta meschin, Raul nu s'a descurajat în spinoasa expediție amoroasă. A iubit-o jurându-i cu fruntea pe rotulă, eternul devotament și... ceva mai târziu și chirie...

În vară, a dat un doctorat, — bilă neagră! Departe, la un unchi scăpătat, la adăpostul coșmarului „exigibilității” chiriei, unde spera să-și uite de toate, lipsa ei îl urmărea mai încăpăținată ca umbra lui Banco — preludiu unui început de serioasă înclinare pentru neconsolata și neachitata d-na Rareș. La trei săptămâni de la refugiu, se întorcea în Ulița Trofeelor cu bruma unor economii cu japa, care înfiripa chiria pe trei luni în urmă, și în colțul boccelei pribegiei, cu un caet de „Notte” pe a cărui copertă, numele proprietăresei sta înfrit în sufletul unui „motto” apelpisit. La gară nu l'a primit nimeni. Seara au stat în cerdac până..

târziu. În grădiniță era stroit și măturat; în odac, acrisit și decretat.

În zgârciurile inbujoarate de emoțiune ale urechilor proprietăresii, se aprindeau, pe măsură ce inopta, candelile unor perechi de brilante. Și Raul, vrăjtit, incremenise, cu capul în poala ei, așa cum rămăsese de cu seară, dumecându-și suferințele, în lipsa ochilor iubiți.

„Clavirul” a cântat până târziu.

Cât de repede s'au strecurat vremurile bune, cât de nemilos cade toamna și cât de nesocotit și crud s'a primenit sentimentul în ban, pasiunea în mercantilism, chimera în speculă, și iubirea în chirie! Și dacă, cel puțin s'ar ține până la moarte, de cuvântul jurat în cea din urmă seară a revederii, de a nul uita tot... până la moarte, uitând însă, termenul chiriei, s'ar compensa în schimb, cu înbărbătarea că o pasiune atât de... dezinteresată, pe care i-a prosternat-o din momentul în care i-a dat arvuna, va fi cu neuită a înceta de a fi crezută și din colțisorul unde bietul Raul avea să-și țărăscă din nou, cuțarul dulapul și scheletul! Dar până în ziua unor astfel de răscoliri sufletești, și-au promis unul altuia, schimbul unor talismanuri. De la ea, flori purtate în plete și moarte apoi pe sânnuri de atlas; trandafiri uitați pe colțuri de etajeră și alte rafturi prăfuite; portrete, aiurări și suvițe; — de la el, frânturi de versuri, elegii, osanale și madrigaluri, frânturi, panglici și cubleme — trofee în a căror selecționare, sărmancele suflete au fost desbrăcate de cea mai palidă și inofesivă intenție și care mai târziu, le-ar fi putut profana oarecum, sensul cast și suav înclinat unei pasiuni dintre cele mai candid, dincolo de care, ar fi rânjit trădarea și chiria.

Da hotărârea subită a Răreșoaei, avea la sorgintea ei, o bănoasă chibzuială! Proprietăreasa ocupând apartamentul din față, încasa pe bohemul chiriaș, cu suma care nu realiza nici jumătatea venitului adus eventual, de același apartament. Așa în cât, sințea stărilor psihice ale sărmă-nului expulzat, din dimineața clavierului, manifesta simptomele unei îngrijitoare diagnose: iubire moartă, clavier cu taine și strămutare de domiciliu, cari deduceau la un plus de amară resemnare și desneadejdie.

Dar numai pianul, pianul tăcut, obosit și rece, cu pântecul încărcat de amintiri, înaintea căruia Raul Mihail sta ingenunchiat cu buzele pe urmele unor mâini ispititoare, îi mai da curaj, — curajul duros și fals al unor stări de îmbărbătare și și mai falsă, în preajma unor iluziuni și chirii pe veci spulberate și noachitate!..

SARMANUL KLOPȘTOCK

DAIMONION

Gândire mitică

de LUCIAN BLAGA

Daimonion — e un nume de care amintirea școlară ne leagă pe cel al lui Socrate. Dialectician al moralei, silen rătăcit pe ulițele Atenei discutând cu cofărițele gureșe ale pieții sau cu tineri frumoși, pe Socrate ni-l inchipuim gesticulând în ritmul gândirii sale săltărețe, amestec de profundă seriozitate și umor, din când în când oprindu-se într-o ciudată tăcere și izolare interioară. Aceste momente de ascultare lăuntrică le atribuia el însuși unui glas demonic, ce se ridica în el din alt tărâm. Mai puțin cunoscută decât această credință a lui Socrate e credința cu mult mai apropiată de noi a lui Goethe despre un „daimonion” tot atât de misterios ca cel socratic, dar mai amplu, tot atât de rar, dar mai viguros, tot atât de capricios, dar mai întreprinzător. În partea a doua a vieții sale lungi de patriarh biblic, Goethe stăruie cu multă insistență, mai ales în convorbirile sale cu Eckermann, asupra „demonicului” în viața omenească. Bătrânul înțelept imaginase asupra acestui subiect o teorie foarte vagă în unele privințe, dar destul de articulată în esențialul ei, pentru ca să merite o discuție mai amănunțită. Gândurile fragmentar împărtășite de el secretarului său asupra demonicului alcătuiesc un foarte sugestiv mit al productivității. Un mit mai mult acestui poet-gânditor care a isbutit în atâtea rânduri să exaspereze pe oamenii de știință cu miturile sale.

Nu se poate contesta că în timp gândirea științifică a apărut după ce gândirea mitică crease deja nenumărate teogonii și cosmogonii. Și nu e mai puțin adevărat că gândirea științifică pusă odată în mișcare a avut darul să istovească tot mai mult gândirea mitică. Cu toate acestea gândirea științifică și cea mitică nu sunt atât de opuse pe cât se crede. Amândouă aceste moduri de a gândi năzuiesc deopotrivă spre o simplificare a complexului variat și difuz al realității nemijlocite. Imaginația creatoare joacă totdeauna un însemnat rol în procesul de simplificare despre care vorbim: ea este izvorul acelor imagini-sinteze, atât de fecunde, prin cari substituim imaginile accidentale, caleidoscopice, ale realității, atât în mituri cât și în ipotezele științifice. Să precizăm: imagini-sinteza se găsește deopotrivă în gândirea mitică ca și în cea științifică. Prezența imaginilor-sinteze în ambele domenii a determinat pe unii teoreticieni mai recenți să vorbească cu toată seriozitatea despre „miturile” științei, înșirând printre ele: teoria atomilor, a eterului și altele. Nu se poate trece totuși cu vederea că imaginea-sinteza joacă cu totul alt rol în gândirea științifică decât în gândirea mitică. În știință imaginea-sinteza e întrefesută într-o întreagă mreajă de relațiuni abstracte între realități. Accentul teoretic zace pe relațiunile abstract de-

terminabile, și imaginea-sinteza e mai mult un sprijin psihologic al gândirii, o ilustrare prescurtată a unei articulații matematice și a unei structuri funcționale pe cari le presupunem în dosul aparențelor. În mit imaginea-sinteza e cu mult mai independentă, în mit imaginea e aproape totul: relațiunile abstracte dintre realități sunt complect înghițite de ea. Evidențierea analitică a acestor relațiuni abstracte rămâne pentru mituri o sarcină ulterioară a inteligenței. Între gândirea științifică și cea mitică există deci, între altele, o deosebire de accent ce se pune pe imaginea-sinteza, de care în fond niciuna din ele nu se poate lipsi. În gândirea științifică imaginea-sinteza (a atomilor bunăoară) suferă efectul unei subordonări și pusă în slujba abstracțiunii devine ea însăși mai schematică; în gândirea mitică imaginea-sinteza e suverană, se concretizează în așa măsură că dobândește oarecum o viață separată, din care ești silit să scoți tâlcul cu un nou efort intelectual. — Cu toată diferențierea sufletului modern și cu toată orientarea spre abstract a omului de cultură, gândirea mitică mai izbucnește din când în când cu nealterată spontaneitate, dacă nu în genii filosofice sau științifice, atunci în poezi de rasă cari încă nu și-au ridicat ureaua de pe coșnița plină de surprize a naturii. Un poet pus față în față cu puterile lumii și ale vieții (dacă nu vrea să-și desmintă substanța creatoare) nu poate să gândească decât mitic.

Cea mai mare parte a activității sale științifice Goethe și-a închinat-o teoriei culorilor. Sprijinit de nenumărate „experimente” sui generis, și de-un imens material de observație, el reușește să vadă în diversele culori niște simple produse ale celor două elemente: lumina și întunericul. Culorile reprezintă „fapte și suferințe” ale lumii în luptă cu întunericul (Vezi cartea mea: „Fenomenul original” ed. Cartea Vremii). Lumina și întunericul sunt pentru Goethe elemente ireductibile. În calitatea aceasta ele reamintesc toate cosmogoniile mitice ale antichității. Imaginea lumii în loc să se abstractizeze până la aceea de „vibrațiune” cum o găsim în știința actuală, se concretizează dinamic, dând lumii proporții de element în luptă cu alt element al naturii. Imaginea nu se închiagă și nu se însuflește până la personificare ca să devină mitologică, se descenează însă așa de mult pe un plan de viziune că fără ezitare o putem atribui gândirii mitice.

Între creațiile gândirii mitice a lui Goethe se înșiră și gândul „demonicului”. Demonicul ar fi o putere nu lipsită de-o oarecare transcendență, care izbucnește în anume oameni de mare format lăuntric. Numele l-a împrumutat Goethe fără îndoială dela Socrate. Oracolul interior al acestui înțelept silen are însă ceva negativ. Demonul socratic pare a se reduce la un glas ascuns care ocazional își reține stăpânul de a nu face vr'un pas greșit. Demonul socratic e un geniu al restricțiunii morale. Demonul goethean e un geniu pozitiv al creației, al productivității, al faptei, un geniu cărui nimenea nu-i poate rezista.

LUCIAN BLAGA

TIBOR ERNŐ: IN PORT

Salonul Oficial

IOAN GHICA

— 1816—1897 —

Numele lui I. Ghica a rămas în istoria literaturii noastre, datorită unor serii de scrisori adresate lui V. Alecsandri.

În ceea ce privește activitatea sa politică, istoria i-a fixat de mult un rol însemnat, în participarea sa activă, la organizarea României moderne.

Patriotismul sincer și devotat al acestui bărbat luminat a fost o pildă strălucită pentru contemporani și un imbold viu pentru tovarășii de idei ai acelei epoci; contribuind cu toții la realizarea unui program așa de sfânt pentru intelectualitatea românească din prima jumătate a veacului al 19-lea.

Desigur faima numelui său a fost popularizată și de epoca în care a trăit și față de care el nu a rămas indiferent; ci din contra a căutat să o înalțe făcându-o cunoscută și strălucită. Rolul său politic s'a exercitat în cuprinsul țării și când stăpânirea străină din acea vreme îl exila în străinătate, considerându-l ca un factor periculos; atunci dânsul căuta să influențeze cu verva și inteligența sa diplomatică, pe demnitarii Europei, descriindu-le situația nenorocită a țării sale și cerându-le în același timp și concursul pentru a o putea îndrepta.

S'a născut în București în anul 1816 la 12 August. Tatăl său Hatmanul Dimitrie Scarlat Ghica i-a dat primele instrucțiuni de la profesorii greci și francezi. Întâmplarea face să cunoască și pe profesorul român Nănescu, un elev al lui Lazăr, care îl îndemna să intre în colegiul si. Sava. Acolo învăța dela profesorul Eliade și alții, tot ce se preda pe acea vreme în liceul românesc.

În 1834 pleacă la Paris, pentru specializare urmând cursurile de chimie și fizică la facultatea de științe și apoi ingineria la o școală de mine.

La Paris, I. Ghica s'a întâlnit cu alți tineri veniți din Principate tot pentru studii: Alecsandri, Cuza, Kogălniceanu, Golești etc.. Cu toții încep să scrie și să discute viitorul țării lor. Cel dintâi, I. Ghica, publică în foaia „Le National” sub titlul „Correspondance de Bucarest” tot ce credea el că poate servi pentru cauza sfântă a Românilor.

În 1841, se întoarce în țară la București unde dorea să ocupe o catedră la St. Sava. Din cauza ideilor sale prea înaintate este nevoit să plece, după un an la Iași. Ceița tineri îi dădură o scrisoare către Domnul Moldovei, Mihai Sturdza, exprimându-și dorința de a-l alege Domn și în Muntenia, cu scop de a se realiza unirea Principatelor.

Bine înțeles, Domnul Moldovei n'a primit această invitație, pe motiv că se opune împăratul Rusilor. La Iași, Ghica a fost numit profesor de minorologie și geologie la Academia Mihăileană, unde a predat și cursuri de matematici și economie politică.

Deși cursurile sale erau destinate numai pentru specialiști, totuși datorită avântului cu care le ținea, profesorul bucureștean avea, după cum ne mărturisesc singur în scrisori, și public profan.

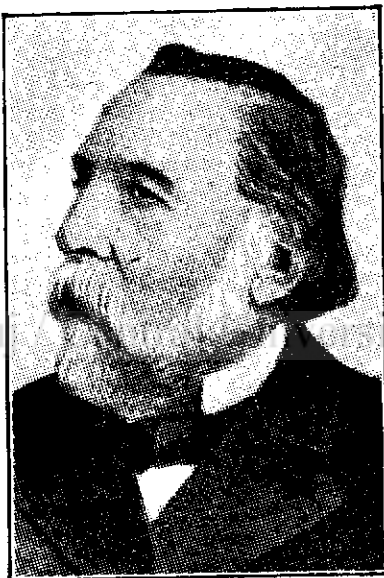
În 1844 a fondat împreună cu Alecsandri, Kogălniceanu și C. Negruzzi o revistă cu scop științific și literar „Propășirea”, unde Ghica și-a publicat o parte din studiile sale economice.

În 1845 se întoarce în București, din cauza morții tatălui său și apoi pleacă într-o călătorie de doi ani prin Anglia și Italia. Anul 1847, care prepara revoluția, îl recheamă în țară. În 1848 el a

fost printre organizatorii revoluției. Mișcarea trebuia să înceapă în ziua de Paște. Ghica a plecat la Giurgiu ca să se întâlnească cu generalul Tell. Dar când totul era aproape gata, consulul francez din București îi anunță în secret că ministrul afacerilor străine din Paris, poetul Lamartine, cu care revoluționarii erau înțeleși, are a le comunica ceva important și pentru aceasta, îi roagă să amâneze începerea revoluției.

Trimisul lui Lamartine, doctorul Mandé, aduse o scrisoare scrisă de mâna poetului și adresată lui Ghica și Rosetti, în care cerea ca înainte de izbucnirea mișcării revoluționare, să se întâlnească cu guvernul otoman.

Ghica pleacă la Constantinopol și cu ajutorul ambasadorului francez, generalul Aupick, la relațiunile cu poarta. În același timp, guvernul din București ares-tând pe câțiva din comitetul organizator, revoluția începe.

IOAN GHICA

La Constantinopol, unde Ghica a stat mai multă vreme, a lucrat cu multă râvnă pentru interesul țării. Scrie și primea corespondență de la toți românii pribegi, și munca depusă de el pe lângă ambasadorii Franței și Angliei a putut avea răsunet mai târziu. Voi cita o scrisoare inedită, adresată de Ion Ghica în 7 Iulie 1848 unui alt pribeg român din Constantinopol, Moise Nicoară; din care se vede grija cea mare a înflăcăratului patriot pentru interesele țării sale.

„Iubite și respectabile prietene, Da când Excelența sa Emin Efendi mi-a vorbit de dumneata, căci astfel am aflat că te afli în Constantinopol, am avut o mare dorință a te întâlni; dar timpul material mi-a lipsit cu totul. Știi, distanțele cât sunt de mari pe Bosfor și cât sânt silit să alerg.

Azi dimineață am avut cea mai mare bucurie întâlnindu-vă, dar știrile neașteptate ce primisem în minutul acela m'au silit să caut a întâlni pe dragomanul Franței și până să mă întorc plecași; nădăjduisem că vei binevoi a aștepta un minut. Prietene doresc să te întâlnesc, însămează-mi un ceas la care să te pot găsi acasă. Să lucrăm domnule și frate cât vom putea ca soarta Românilor să fie ceva mai tolerabilă, mai de omenie și mai vărtos a o scăpa de primejdia cea mare care o amenință.

Primește Domnule plecatele mele închinăciuni, Ion Ghica”.

((Mss. Academia Română No. 3455 pag. 124).)

În 1854, după propunerea ambasadorului englez, primi funcția de bey (guvernator) al insulei Samos, unde stete până în 1859.

Sub domnia lui Cuza a fost de mai multe ori ministru. În 1874 a fost ales membru al Academiei Române și apoi președintele ei.

Între anii 1880 și 1890 a fost ministru al țării la Londra.

După 1890 se retrase la moșia sa Ghergani unde muri în 1897.

În afară de activitatea sa politică bine cunoscută, scriitorul Ion Ghica a lăsat și câteva opere. Unele de natură științifică, destul de interesante pentru vremea când au apărut, și alte de natură literară.

Desigur I. Ghica n'a avut intenția de a ne da o operă literară propriu zisă, înfățișată într-o serie de tablouri ale trecutului nostru cultural; și de aceea și înfățișază aceste tablouri sub forma puștin preferențioasă de scrisori adresate prietenului său V. Alecsandri. Totuși putem remarca în ele o puternic talent de povestitor, care reușește să transpune printr-o lină bărbătică și armonioasă, așa de bine adecvată fondului, subiecte interesante din cultura și mediul românesc și străin de la începutul veacului al 19-lea.

Proza a fost comparată cu cea a lui Creangă. Mi se pare, mai nimerit a o asemăna cu cea a lui Nicolai Filimon și Al. Odobescu, de care se apropie atât prin fond cât și prin formă.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE :

A. — Opera, ediții :

- 1) Măsuri și greutăți în „Propășirea”, Iași 1844. Și în broșură cu titlul : „Măsurile și greutățile românești și moldovenești în comparație cu ale celorlalte neamuri cu un articol asupra mijloacelor de comunicație”. Buc. 1848.
- 2) Despre importanța economiei politice, lecție de deschidere [la Academia Mihăileană] în „Propășirea”, Iași 1844.
- 3) Însămănări asupra învățăturii publice, în „Propășirea”, Iași 1844.
- 4) Scrisoare către Redacție [vorbește de chestia învățământului public] în „Foaia pentru minte”, Brașov 1847.
- 5) Dernière occupation des principautés. 1853 [Sub pseudonimul Chainoi].
- 6) Pledoriul d-lui Ion Ghica, prințul de Samos, trimis la judecătoria districtului Dâmbovița pentru constatarea drepturilor sale politice, 1858 Decembrie 24. București 1859.
- 7) Raportul comisiei însărcinate să coordoneze faptele pentru cari Ministrul dela 13 Iulie s'a pus în acuzație [f. an și fără loc].
- 8) Reorganizarea României. Partea I. Comuna. Buc. 1861.
- 9) Vademecum al Inginerului și comerciantului, greutăți și măsuri, formule întrebuințate în ingineria civilă, militară și comerț. Buc. 1865.
- 10) Convorbiri economice. Broșura I-VI, Buc. 1865—1875 și ed. II și III.
- 11) Omul fizic și intelectual. Buc. 1866.
- 12) O cugetare politică, [Buc.], 1877.
- 13) Ion Cămpineanu, discurs de recepțiune. Academia Română, Buc. 1879—1880.
- 14) Pământul și omul. Partea I-a Buc. 1884.
- 15) Scrisori către Vasile Alecsandri. Buc. 1887 și 1905.
- 16) Amintiri din pribegie după 1848. Buc. 1889.
- 17) Opere complete. Cu o prefață de P. V. Haneș. București Edit. „Minerva”, vol. I—IV.

Povestea Maicii Domnului

STEAUA

Jocapăn verde cum trosnește din rășină
Și în foc se prăbușește 'n vâlvătăi,
Vezi, în para-i, toți ciobanii dela stână
Stând în bătă sus pe golul dintre văi.

Spune baciul : „Măi fraților, să fie
Semn curat sau piază rea — nu le'nfelegi.
Așa stea n'am pomenit eu pe tările,
Hăi! de când îmi paște turma pe Bucegi“.

Tac firtații, tace baciul, latră câinii.
Steaua crește așa tare că e zi,
Ea coboară de-o poji prin de'n plama mâinii.
Măi ciobane dela oi, nu te sfii,

Căci pe ieslea unde Maica Preacurată
A născut între un bou și un asin,
Steaua albă se oprește tremurată,
Călăuză pentru Craii care vin.

INCHINAREA MAGILOR

Fălfaie steaua, sus aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sfântul noroc.

Intră în iesle Craii grămadă.
Robii lor poartă pe brațe o ladă.

Cum Craii'n aur erau îmbrăcați,
Boul și-asinul se uită mirați.

Și Macii Domnului, vezi, îi fu frică:
Fețe-așa mari ea de când era mică

Nu mai văzuse și s'a rușinat.
Isus cămilei cu gât legănat

Cald i-a zâmbit, Trei Crai lui Isus
Smîrnă, tămâie și mirt i-au adus.

Alb era unul; ea o momâe;
Altul, sfrijit, cu obraz de alămie;

Cel de pe urmă, huzat și arap,
Behăia când vorbea, dând din cap ca un șap.

Micul Isus tot rîdea făcând haz —
Iute îi trase Maria marama pe-obraz,

Pruncul să nu i-l deoache cel Crai Baltazar,
Pe când cu ochi lacomi Iosif cântărea orice dar.

MAICA ȘI PRUNCUL.

În odaea scundă moare focu 'n vatră,
Colo pe firidă pălpăie opaț.
Pe un drum de țară, câini zadarnic latră..
Nici un sfânt la noapte n'o să stea pe laviți.

Singură cu Pruncul, singură cu focul
Ce și desface 'n umbră coada de păun,
Maica se gândește, cumpănind norocul
Pruncului ce'nfinde mâna la ceaur.

Ochii Lui albaștri cum e inu'n floare,
Maica îi sărută, mângăie bălai
Părul ca mătasea de porumb, și-o doare
Sufletul deodată năpădit de scali..

Lacrimi șterge în gene brațele cămeșii:
A venit țiganca de i-a dat cu ghiocul —
Și pe drum de munte au plecat lăeșii..
Dar Isus zâmbește biand, urmându-și jo cul.

BEJENIA

N'auzi pe vale scârțâit de cară?
Nu vezi în zare peste sate fumul?
Intrară, bade, Turcii iar în țară,
La munte fug rumânii cu diumul.

Pirjol și foc aduc cu ei păgânii,
Omoară mamele și tae pruncii..
Dar la răsrucci, de lași poteca luncii
Și-o iei piepțiș drept la poiana stânii,

Sub norul care piere ca o plută,
Prin fagii ce'și opresc aci hotarul,
La șipotul cu apă ne'ncepută
Au poposit. — Despriponit, măgarul,

Blegind urechia blândă, se aplică
Spre Maica alăptându-și Pruncul Sfânt—
Dar, necăjit, cu gândul la pământ,
Iosif întinde mămăliga seacă.

Ce greu, ce lung e drumul de bejenie!
Vrea Domnul să le mântue aleanul:
Le-a hotărât ca o blagoslovenie
Nu țara din Eghiptei ci Ardealul.

(Urmează)

ION PILLAT

I N E M P I R E U

DIALOGUL I

SINCERITATEA SIMȚIRII ȘI SINCERITATEA ARTISTICA

TITU MAIORESCU, CARAGIALE, VASILE CONTA, CHENDI, DELAVRANCEA, EMINESCU, TRIVALE, VLAHUȚA, DULIU ZAMFIRESCU.

TITU MAIORESCU. — E marele merit al lui Delavrancea de a mă fi adus în cele mai eterne regiuni ale Dumbrăvilor Elizee, unde nu se simte nici cea mai mică adiere de turburare și lucru pământesc. Altfel, cu greu aș fi putut prezida o reuniune așa de dispartă (îneri și bătrâni, vorbăreți și ursuzi, pricteni și dușmani) fără ca să nu resimt ceva din mișcările materiale din vremurile de acolo.

CARAGIALE. — Astfel, cu drept cuvânt n'ai fi vrut să fac parte și eu din această reuniune. Prea te-am atacat scriind „Două note”.

TITU MAIORESCU. — „Do-ua no-te” gre-lee.

CHENDI. — În adevăr, cum ați putut, domnule Caragiale, învinui pe domnul Maiorescu că exploatează în folosul său, tipărirea poeziilor lui Eminescu?

CARAGIALE. — Marea greșală a vieții mele!

EMINESCU. — Da, mare și neertabilă greșală!

CARAGIALE. — Nu știu dacă a fost neertabilă, dar neertată a fost. Când Mihalache a pus la cale „Omagiul” pentru sărbătorirea, de 60 de ani, a dumtăle, știi bine că am vrut să-ți cer ertare și să ne împăcăm. Și-am trimis, printr'insul un tablou, pe care-l cumpărasem din biblioteca lui Zizin și la care știam că ții mult. Am făcut primul pas spre d-ta; dar nu mi l-ai primit. Greșala n'a fost ertată.

TITU MAIORESCU. — Dacă ai fi vrut cu adevărat să te ert, nu puneai condiții.

CARAGIALE. — E adevărat — altă greșală! Voiam să colaborez la acel „Omagiul” numai în cazul când ne-am fi împăcat, eu care îți datoram atâta! Dar

chiar dacă aș fi colaborat fără condiții — tot nu m'ai fi ertat!

TITU MAIORESCU. — Ei, Caragiale, sântem aici pe culmile seninătății, și abuzul supărărilor de acolo nu poate răsbate până aci. Și eu sunt bine acum, că, de n'ai fi pus condițiunii colaborării tale, te-aș fi ertat, chiar dacă Gi n'ar fi vrut.

TRIVALE (încet). — Cine e Gi, domnule Chendi?

CHENDI (tot așa). — Doamna Maiorescu.

DELAVRANCEA. — Și pe mine — ca literat — ai fost multă vreme supărat, domnule Maiorescu.

În 1897, pentru că Dragomirescu, în articolul „Direcții literare”, mă laudase și pe mine, te supărăseși rău pe el. Dar peste cinci ani, când, la o alegere, am niers împreună la Bârlad, mă îmbrățișat cu o căldură, neobișnuită pentru că, în discursurile mele, știusem să bag viață în niște termeni anosti și abstracți.

TITU MAIORESCU. — Vezi că aduceai ceva nou în limbă. Isbutiseși să pui în abstracțiunile mele, viforul de foc al sufletului dumtăle.

DULIU ZAMFIRESCU. — Ertăți-mă, Domnule Maiorescu, dar pare-mi-se că noi ne-am adunat aci, nu ca să răscolim patimi vechi, ci ca să aflăm idei noi. Zic și eu: Ca introducere, e bine; dar nu vi se pare că e cam lungă?

CARAGIALE. — L-a luat pe Mihalache condeiul pe dinaintea!

VASILE CONTA. — Parcă era vorba de expunerea filosofică a unui sistem literar, al unei științe sau al unei filosofii...

TRIVALE. — A unei științe, a unei filosofii, și a unui sistem critic. Toate se țin una de alta.

TITU MAIORESCU. — De asta, așa e. Deși nu prea mi-a plăcut să expun sistemele de gândire românească, iar când am făcut-o, le-am răsturnat, de astădată, poate și pentru că sântem în aceste re-

Cântec mic

Toate drumurile duc
Spre limanurile morții.
Cântă 'n codru 'n haiduc...
Toate drumurile duc
Spre limanurile morții.

Toate visurile picr
Când mijesc, din umbră, zorii.
Ca și stelele pe cer,
Toate visurile pier
Când mijesc, din umbră, zorii.

Toate dragostele mor
Mai devreme, mai târziu.
Dorul nostru-i călător...
Toate dragostele mor
Mai devreme, mai târziu.

Numai tu vei dăinui
Cântec mic, pornit hoinar,
Mâini, poimâne n'oi mai fi...
Numai tu vei dăinui
Cântec mic, — mărgăritar!

ION GANE

giuni ale Eupireului. — vom îndeplini dorința domniilor voastre și a lui Delavrancea în special, și vă vom expune cu seninătate principiile „filosofiei integrale”, pe care se întemeiază „Știința Literaturii”, care și ea, la rândul ei, întemeiază noul sistem de critică cu care se mândrește unul din elevii mei.

Trebuie să vă spun, mai întâi, că această „Filosofie integrală”, care, de prin 1895, s'a arătat, sub forma unui curios articol în „Convorbiri didactice”, sub numele de „Filosofia adevărată”, își are rădăcinile în părerile mele din „Critice”. Dacă nu altfel, cel puțin din punct de vedere sufletesc. Eu pun acolo în principiu critic — ideea adevărului. Pe vremea mea — adică între 1865 și 1874, se scriau atâtea nerozii literare — în cea mai mare parte poezii patriotice, goale de sensul profund al patriotismului și deci false. — că nici nu putem găsi un alt fundament mai solid de cât cerința ca producțiile literare să fie adevărate. Conduc de acest principiu, am putut să fac mica antologie, în care pe lângă Grigore Alexandrescu, puneam pe Alecsandri.

TRIVALE. — Ertăți-mă, Domnule Maiorescu, că vă întrerup. Dar, dumneavoastră ați întrebuințat cuvântul de adevăr pentru toate producțiile frumoase ale spiritului omenesc, pe când el, în filosofia curentă care e și a domniei voastre, nu se aplică decât la adevărurile științei. Adevărul — toată lumea o spune și acum — numai știința ni-l dă.

TITU MAIORESCU. — Apoi tocmai această întrebare oarecum literară a cuvântului „adevăr” a fost prilejul pentru „Filosofia integrală” să se afirme. Extinzându-l eu, nu numai asupra adevărilor științifice, ci și asupra opere-

HENRI CATARGI: NATURA MOARTA

Salonul Oficial

lor literare fiindcă cele fără valoare străluciau prin falsitate), am sugerat elevului meu extinderea lui asupra tuturor manifestărilor noastre sufletești. Și astfel el a ajuns: 1) să pună un preț deosebit pe adevăr, ca fiind elementul permanent în dezvoltarea conștiinței umane; și 2) să ajungă la afirmarea că nu e numai un singur adevăr — acela al științei — ci sînt trei adevăruri: adevărul științific, adevărul artistic și adevărul practic, adică adevărul minții, adevărul simțirii și adevărul voinței. Iar dacă sînt trei feluri de adevăr, atunci sînt și trei logici, căci logica este știința care cuprinde principiile, după care se stabilește adevărul sub orice formă ar apărea.

VASILE CONTA. — Cu alte cuvinte, Domnule Maiorescu, elevul acesta, al duminic, a pornit de la o neînțelegere, pentru ca să ajungă la o banalitate. „Neînțelegerea” e că numește adevăr, după înțelesul literar, ce i-ai dat duminic, nu numai adevărul științific, dar și binele și frumosul, adică adevărul voinței și al simțirii. „Banalitatea” e că printr-aceasta ajunge la arhicunoscuta tripartitie a propedeuticii filosofice: Logica, Estetica, Etica, pe care le botează pe toate cu numele de „Logică”. Ce oare Estetica se prefacă în altceva dacă zice „Logica simțirii”? Și „Etica” devine altă știință, dacă îi pune numele „Logica voinței”?

TITU MAIORESCU — Ai și nu ai dreptate. În aparență da, în realitate nu. Elevul meu m'a înțeles prea bine când eu am vorbit de adevărul simțirii; dar n'a admis înțelesul meu. Căci este o radicală deosebire între adevărul simțirii, ca simțire psihologică așa cum l-am înțeles eu, și între adevărul simțirii estetice, așa cum îl înțelege el. Una e simțirea brută, naturală; cealaltă e simțirea creată, transfigurată. După teoria mea, oricine are sinceritate în simțire — deci adevăr — este în același timp și poet. Și cel mai sincer dintre toți — să zicem Iorga — ar fi după această teorie cel mai mare poet, fiindcă el, mai mult decât toți, pune înainte sinceritatea. După teoria Filosofiei integrale, adevărul simțirii, adică sinceritatea unui poet în producțiile sale, nu are nicio valoare ca atare. Filosofia integrală — la capitolul „Esteticii”. — își dă cea mai mare silință, — și pe drept — să facă pe poeți să înțeleagă, că în zadar se laudă cu sinceritatea (ca d. ex. Al. Stamatiad), pe care cu le-o ceream. Ea e o simplă chestiune particulară, care poate avea o valoare morală, dar nu estetică. Căcece interesează Filosofia integrală este sinceritatea obiectivă, adică simțirea care s'a desprins din sufletul poetului și are o existență de sine stătătoare, independentă de persoana poetului.

CHENDI. — Dacă mi-ați da voie să mă amestec și eu, aș vrea să fac și eu o întrebare.

TITU MAIORESCU. — Dar minunat că vrei s'o faci! Aci sîntem toți egali, mai egali decât eram în „republica literelor”, din salonul meu albastru.

ILARIE CHENDI. — Domnia-voastră, în discuția cu Dobrogeanu-Gherea ați vorbit de simțire impersonală, și tot Domnia-voastră cu toate acestea, le cereați poezilor sinceritatea în simțire. Oare cine are sinceritate în simțire nu este cât mai personal? Și atunci, nu e oare contradicție între a cere sinceritate în simțire și între impersonalitate?

TITU MAIORESCU. — Recunosc că întrebarea lui Chendi este ambarasantă, dar, și justă. Și, de n'o făcea el, aveam dator să o fac eu. Da, într-adevăr, sinceritatea implică personalismul; dar trebuie să adaug: îl implică numai sinceri-

tatea psihologică sau subiectivă. Impersonalismul, de altă parte, este implicat de altă sinceritate — de sinceritatea obiectivă, de sinceritatea estetică a Filosofiei integrale”. Această sinceritate obiectivă este simțirea, care nu mai e a persoanei poetului e simțirea, care s'a cristalizat cum am zis, de sine stătătoare; simțirea, care, deși străină de toți oamenii (fiindcă e numai a poetului), se poate totuși sălășlui în sufletul tuturor, ca și când ar fi a lor proprie. Aceasta e simțirea impersonală, de care am vorbit eu, și recunosc că, așa înțeleasă, nu este sinceritatea simțirii poetului, ci sinceritatea artistică, care, pe lângă că e impersonală, este obiectivă, permanentă eternă și universală. Și astfel, se vede că, într-adevăr, Filosofia integrală înțelege altceva prin adevărul simțirii, decât se înțelege de obicei. Ceva mai mult. Dacă prin adevărul simțirii înțelegem simțirea obiectivă, atunci trebuie, Domnule Vasile Conta, să revii și asupra acuzării de banalitate, după care Logica simțirii ar fi totuna cu Estetica. În orice caz, trebuie să conving că este vorba cu desăvârșire de altă Estetică.

VASILE CONTA. — Convin, firește. Numai că, pentru a evita confuziunea, ar trebui să nu se zică „Logica simțirii” ci „Logica simțirii obiectivate”.

TITU MAIORESCU. — Nu e nici o nevoe. Dacă zicem „logica”, recunoaștem prin chiar aceasta că e vorba de partea din simțire, ce se poate obiectiva, partea ce se poate însuși de sufletul tuturor. Simțirea are o anume sferă; dar între simțirea obișnuită și Logică nu e nici o legătură. Și numai simțirea, care s'a putut cristaliza în capodoperă și-a devenit obiect de sine stătător, și deci indepen-

Auto-portret

MOTTO: „...V'am cetit. N'aș vrea să mă luați ca 'ntr'o poezie de Topirceanu!” Sînt bună, tristă și duioasă ca o strofă de Verlaine... Și am, 18 ani.

...De-aceea vă doresc „portretul”... etc.
Necunoscuta din, Capitală... P. R.

Scund, slut, rotund și ras... „Figura?” —
De-actor bătrân în vilegiatură,
C'un zîmbet bleg în colful stîng de gură
Pîndit — de-un nas ce și-a perdut măsura...

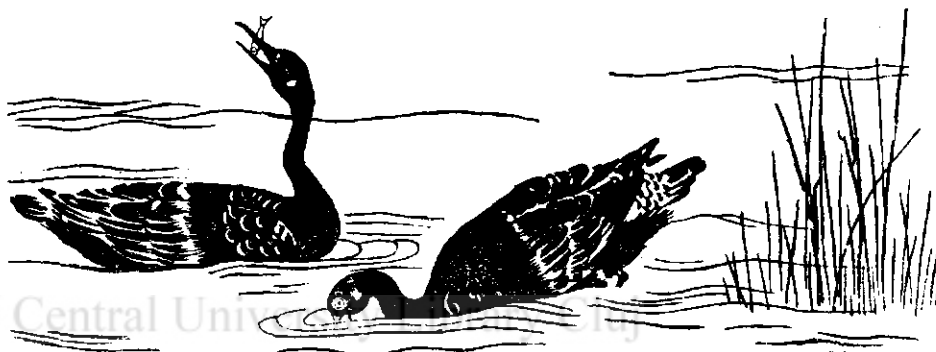
Mi-s dinții, străpeziți de artă pură“
Deși port peste cap pietănătura...
Că'n versuri proaste am cântat „Natura”
În vreme, e semn: lavaliera sură...

O groază instinctivă de hîrtie
Mi-e... Și-s vid — și grav sînt cum, bunoar'c...
Azi o ședință de Academie...

În schimb cu fruntea 'naltă, gînditoare,
(O, fruntea mea-i inteligentă, vie!)
Induc, duc, lumea în eroare...

Dorohoi, Mai 1926.

ION OJOG

dentă de persoana poetului, a devenit impersonală — numai ea poate intra în sfera Logiceii. Și deci prin numele de Logica simțirii, trebuie să înțelegem știința ce garantează condițiile simțirii obiectivate.

TRIVALE. — Aș vrea și eu să dau o lămurire.

TITU MAIORESCU. — Bucuros.
TRIVALE. — Aș vrea să accentuez mai mult deosebirea dintre Estetica curentă și Estetica integrală. Estetica obișnuită nu face deosebirea dintre simțirea subiectivă și simțirea obiectivă. Estetica integrală o face, și de aceea poate să-și dea și numele de Logică a simțirii. Dar, din momentul ce primim această distincțiune, trebuie să mergem mai departe și să recunoaștem că adevărul simțirii este însăși frumusețea, dar în alt înțeles decât cel obișnuit, în care se confundă cu plăcutul vederii, al auzului, și al ideii...

AL. VLAHUȚA (îl întrerupe). — Taci, că mă doare capul!

CARAGIALE. — Bine că te doare! Asta înseamnă că-l ai, dar nici mie nu-mi merge mai bine... Mai las'o, Trivale...

DELAVRANCEA. — Filosofia asta, or cât de nouă și românească ar fi, ar trebui înfățișată ceva mai pipăit.

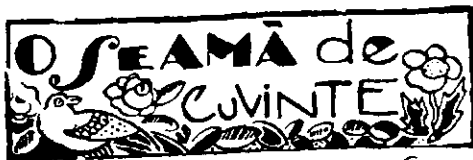
DUILIU ZAMFIRESCU. — E greu când ai gîndit toată viața arta concretă, să faci deodată filosofie abstractă.

EMINESCU. — Așa e. O spun eu, traducătorul lui Kant.

TITU MAIORESCU. — Aveți dreptate să-mi cereți ca să luminez prin exemple vii, abstracțiile acestea filosofice. Nu mai să vă intereseze.

TOȚI. — În ciuda... ăloră — da!

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Ducele de Nivernais, se dusesese la căpătâiul intendentului său, grav bolnav.

— Ah, domnule duce, zise bietul om, vă rog să mă erțați, că mor în fața d-voastră!

Iar ducele foarte turburat, răspunse distras:

— Iasă, prietenc, nu trebuie să te jenezi de mine.

Dimonna, artistul francez, se plimba într-o dimineață de iarnă la Bois de Boulogne, când un trecător lunecă și căzu pe solul înghețat. Alergă la el, îi întinse mâna ca să se scoale și... recunoscu pe împăratul (Napoleon III). Acesta oftă, zâmbind melancolic zise:

— Atâția prezic căderea imperiului și ei n'au prevăzut căderea împăratului!

Balzac fu anunțat de un prieten că sora sa e greu bolnavă. El își iubea sora și a păstrat cu ea toată viața o lungă corespondență. Totuși văzând că prietenul stăruie prea mult asupra acestui eveniment, îi spuse:

— Să lăsăm acestea, amicul meu. Să venim la realitate; hai să vorbim de Eugénie Grandet!

Balzac își însoțea într-o noapte prietenii afară, cu lumânarea, ca să le arate drumul. Era îmbrăcat în obișnuita lui haină de cameră, albă.

— Nu vă temeți, le spuse el zâmbind, lumea are să mă socotească ori un prinț ori un nebun. Nu va fi nici un pericol.

Diogene, filosoful grec, eșind dela o bac publică, întrebă pe un trecător:

— Ești bun să-mi spui, unde se spală cei ce fac bac aci?

Fiind bolnav, Frideric cel Mare, regele Prusiei, a fost căutat de medicul hano-vrian Zimmermann care a scris amintirile sale despre marele rege.

Într-o zi, bătrânul Fritz l-a întrebat:

— Ai expediat multă oamenii pe lumea cealaltă, până acum?

Zimmermann, răspunse calm:

— Nu atâția ca Majestatea Voastră și nici cu atâta glorie!

Lucien Guitry, marele artist dramatic francez, se sulemenea în cabina sa, înainte de a ieși pe scenă. Deodată ușa se deschise și în ea se arătă un domn care pentru a douăzecea oară venia să-l plictisească cu o invitație la masă.

Enervat, Guitry îi zise:

— Ne-am înțeles, prietene, mâine la prânz la Taverna Pousset.

Omul plecă fericit. Imediat Guitry se întoarse spre secretarul său și-i zise:

— Mâine dimineață vei telefona acestui imbecil, spunându-i să mă scuze, căci am o întâlnire și sunt nevoit să renunț la invitația lui.

Pe când vorbea, plicticosul care-și uitase bastonul, deschise ușa și rămase uluit la auzul acestor cuvinte.

Guitry îl zări și, cu o admirabilă prezență de spirit, zise secretarului încrămențit:

— Da... vei explica acestui imbecil că nu pot... pentrucă mâine — și arată pe vizitator — mănânc eu dansul.

RUD. A. KNAPP

MENTIUNI CRITICE

C. ARDELEANU: Diplomatul, tăbăcarul și actrița, roman, ed. literară a Casei Școalelor, 1926.

D-l C. Ardeleanu face parte din tânăra dar numeroasă falangă a scriitorilor care, după războiu, s'au hotărât să aședze acea Plevnă internă a literelor românești, acel vis de totdeauna al tuturor cronicarilor noștri literari: romanul. Și dacă nu se poate încă vorbi întru toate, de o capitulare, poate că nu-i prea departe ziua când telegrafia fără fir va vesti tuturor posturilor fte recepțiune, marca victorie: romanul românesc. Dacă ar fi să judecăm cu propriile noastre mijloace, apoi noi am spune de pe acum: avem romanul românesc. Cum însă nu suntem de capul nostru și domni gravi și solemnii au și ridicat în chip de negație, către noi magicele lor indexuri să amânăm comunicatul. Suntem, în orice caz, în plină gestație epică. Li-

ată de ce salutăm pe noul curtean al romanului, pe d. C. Ardeleanu. D-sa vine cu o bogată activitate nuvelistică, în care existențele mizere își etalază ridiculele lor mărunte, când suflete frământate și despuiate de vise, nu se torturează în dezagregante chinuri, cum e în acea admirabilă nuvelă de morbidă analiză cerebrală: „Manuscris”. D. C. Ardeleanu cunoaște mediul existențelor umile și era indicat să dea, în primul său roman, preferința tocmai acestor existențe. „Diplomatul, tăbăcarul și actrița”, e romanul unei mahalale pufride, nu numai în aspectul ei topografic, dar și în acela demografic. E vorba de mahalaua tăbăcarilor, întreprindere originală în literatura românească. Câci deși din toată această lume se desemnează câteva tipuri de primă importanță epică, permanent însă povestitorul nu uită mahalaua ca entitate suburbană. De aceea romanul și începe cu o minuțioasă descriere a cadrului în care se va desfășura povestirea. E un soi de trogloditism, în care excelează d. C. Ardeleanu și când desfundă mărunțiile pestilențiale ale acelei mahalale din preajma câmpurilor de gunoae, și când agită în cadrul acesta infect, o lume decrepită un public sortit înfrângerii. (Fără să vrei te gândești la acea admirabilă vorbă a pitorescului ratat, din „Sub flamura roșie” al d-lui Dem. Teodorescu, acel Iancu Pelerină ce era de părere ca în viitoarea orânduire socială, să se dea fiecărui cotățean o cantitate de parfum: destiul omului ar fi actual). Până atunci, să rămânem în această mahalala în care d. C. Ardeleanu și-a situat acțiunea și să vedem întrucât în actualele condiții olfactice, acești oameni au o individualitate de sine stătătoare.

Amintirăm două rânduri mai sus, de ratatul Iancu Pelerină.

Iată un tip care a ispitit până astăzi, pe mulți din scriitorii noștri: ratatul Ratatul urmează să fie, în literatură, fie zdreanța unui geniu, fie epava lamentabilă a unei corăbii naufragiate, care a coborât în fundul adâncurilor, bogățiile vagabonde. Așa e Șbilț din „Patima roșie” a d-lui Sorbul, așa e Iancu Pelerină din „Sub flamura roșie”, așa urmează să fie Barbu Sălceanu „consulul”, „diplomatul” din romanul d-lui C. Ardeleanu. Ceeace răscumpără decrepitudinea acestor nerealizați în viață, este lafura pitorescă, sub care îi prezintă autorii. Ei sunt, dacă se poate spune, artiști. Mai exact oratori. Cuvântul lor drapează mizeria și imaginea, îndrăzneala himerelor, cugetarea surprinzătoare, aruncă peste aceste genii avortate ale unanității, un vâl de poezie, de transfigurare. Cu mult mai platonice e ratatul d-lui C. Ardeleanu: Consulul Barbu Sălceanu, „diplomatul”. Svârșit de capriciile vieții, în această mahalala a tăbăcarilor, „diplomatul” n'aduce din vechea strălucire nici o urmă de intelectualitate, cu toate eforturile autorului de a-i confecționa un costum al-tul de cât redingota roasă de vreme. Diplomatul are o singură virtute: bea fără de odihnă. În vin și-a dizolvat și cariera, de când cu incidentul dela recepția diplomatică din Petersburg și elanul sufletec cu care uimește pe tăbăcari și pe co-

C. ARDELEANU
Desen de Marcel Iancu

viu Rebrănu, care mai mult ca oricine are dreptul să vorbească despre roman și destinele lui, Liviu Rebrănu, autorul definitiv al lui „Ion” și al „Pădurii Spânzuraților”, se bucură, deunăzi, cu prilejul unei convorbiri literare, de „năvala” scriitorilor către roman. Nu cred să greșesc. Ni s'a întâmplat și nouă să recomandăm — dacă așa ceva este cu putință! — unor scriitori care stăruiau prea mult în schișism, să abordeze romanul. E o răspundere grea, dar ca orice răspundere, învață și călăuzește. Și e preferabilă o încercare chiar neizbutită, dar plină de învățăminte, unei perseverențe, dictată de cine știe ce timiditate, de cine știe ce scrupule. Nici odată curajul n'a fost zadarnic. Evilent vorbim de scriitori cari au bossa epică, indiferent de maturitatea mijloacelor de expresie, nu de acei pseudoliterari ale căror opere sunt consecința unei iresponsabile graforei.

BIBLIOGRAFIILE

I. Utilitatea acestora.

locatarul său, cismarul Alexandru Gangu. Spuneam: platonice, pentru că „diplomatul” așa cum e realizat de d. C. Ardeleanu, e un tip — astăzi, când îi facem cunoștința în roman — de o inferioară calitate intelectuală, un virtuos al alcoolului, un instinctual patronat de tăbăcarii mahalagii cari îi aduc, într-unceput de mâncare, îi găsesc apoi slujbă la fabrica de tăbăcărie a corupătorului fiicei sale, Agata, și tot ei îl împing la crimă, când în scenele de cărciumă îi arată răcoala și-l fac să înțeleagă, ei cavalerii, că nu mai pot bea cu dânsul, câtă vreme nu pedepsește pe patron, care l-a insultat și pe dânsul și pe fiica sa. Discursurile lui sunt lipsite de elevație și de farmec și de aci o oarecare nedumerire, când autorul ne arată și pe cismarul Gangu și pe tăbăcarii, fie în admirație, fie meditănd la cele dezbătute de consul. Căci nici Gangu nu e așa de inferior — și vom vedea în curând — și nici tăbăcarii așa de năstrușnici, ca să-și mai amintescă, după sinuciderea consulului, în cărciuma lui Tudorică, de „revoluția franceză, drepțurile omului, luarea Bastiliei, Danton, Robespierre, Saint-Just și decapitarea acestora ca apoi să treacă imediat la recepțiile dela Curtea lui Ludovic Soare, la discursurile lui Gambeta, Machiavel, Garibaldi, prigoana lui Torchemada contra evreilor, sau la moartea Țarilor mari Rusii, și în deosebi la Ivan cel Groșnic, pe care și-l întipăriseră în minte mai bine ca pe oricare altul, etc., etc.”... — cum ne spune autorul, într-o enumerație, care subliniază mai bine ca orice, caracterul superficial al croului Sălceanu. Pentru că toate aceste lucruri nici odată și nicăieri, în roman, nu le-a dezbătut consulul. Iată de ce se spuneam: platonice. Autorul a subînțeles anume taine și aspecte ale acestui decepțit și le-a trecut sub tăcere. Dar croul a rămas prea fantomatic precum tot fantomatic și gratuit în el și sfârșitul, când după ce omoară pe directorul fabricii și-l zvârle în cazanele cu argăseală — scenă de o inutilă cruzime ca și atâtea altele, în roman! — se întoarce acasă și înainte de a se spânzura, ține un logos lui Gangu, în care după ce povestește scena dela Petersburg, care l-a dus la beție, adaugă câteva aforisme de o calitate puțin ademenitoare.

La fel de platonice e și fiica lui, „actrița” Agata Sălceanu. Este desigur o dureroasă dramă aceea a actriței, pornită din mahalaua tăbăcariilor, surprinzătoare revelație la examenul conservatorului, pentru că, apoi, intrată în hora intrigilor de teatru, angajată la Național, să nu poată juca, până la decăderea finală, și toate concințele, ale iubirii ei romanțioase pentru, directorul fabricii de tăbăcărie, Andrei Grigore. Am zis, este mai corect: ar putea fi. Pentru că tocmai aceste decepții și mai ales declinul dragostei cu Andrei Grigore și prostituarea ei și la urmă, convertirea care o duce, pe ea, care se dăduse aproape de bună voie — în roman — directorului fabricii, să propue cismarului Gangu s-o ia de nevastă (cecece Gangu primește de vreme ce tot timpul nu visase de cât de dânsa) — ei bine toate aceste peripeții abea sunt indicate în câteva pagini, când tocmai aceste desvoltări sufletești ar fi dat viață acestor fantome și ar fi înlocuit această lume instinctuală de soiul căreia viața de toate zilele ne oferă atâtea exemplare, cu individualități literare, cu creațiuni de artă.

Romanul d-lui C. Ardeleanu intenționează, într-un început să se numească: „Căderea Oamenilor”. Nu era rău. Era în orice caz, mai aproape de decăderea acestor fantome, a căror viață este că trăiască viața, mai pe 'ndelete. Dar și

Sânt necesare bibliografiile?

Fără îndoială și iată de ce:

Astăzi, când editura românească a încetat aproape să ne mai ofere (cu rare și fericite excepțiuni pentru: Eminescu, Alecsandri, Carageale, Coșbuc, Vlahuță, Delavranca, Duiliu Zamfirescu...) operele complete ale marilor înaintași ai cuvântului intraripat românesc — cercetările de asemenea natură au o îndoită însemnătate:

1. Pentru specialiști, ele sânt singurele îndreptări care-i pot conduce — fără greș — la afirmațiuni și caracterizări complete, sigure și definitive — căci ele urmăresc tocmai reconstruirea schematică a manifestărilor sufletelor înzestrate, fidela și matematica lor enumerare;

2. cât privește pe ceilalți, pe simplii amatori de literatură — tot bibliografiile sânt singurele în măsură să-i orienteze pe căile adevăratei literaturi devenită clasică, atâta câtă se mai poate găsi în dulapurile învechite ale puținelor biblioteci publice, în rafturile multicolore, poliglote și diferite înzestrate ale celor câțiva anticari ca și în unele magazii mai rar frecventate ale marilor case de editură sau librării... În toate aceste cazuri — înarmat cu o carte sigură și

mai bine, poate, ar fi fost să-și zică: „romanul unui om” și acesta e cismarul Alexandru Gangu. E surprinzător aproape cât de desăvârșit — cu toate nuanțele romanțioase, în care-l învalue pe ici pe colo — cât de omenesc e acest Alexandru Gangu, cismarul singur pe lume, cu conștiința singurătății lui, om de sacrificiu, umil dar eroic, de bun simț, de judecată serioasă, fire romantică prin excelență, sentimental, care pentru visul lui — dragostea fără de prihană pentru Agata — iartă totul și mai ales înțelege.

Dacă d. C. Ardeleanu ar fi acordat și celorlalți protagoniști ai romanului, aceeași sollicitudine artistică ca acestui Alexandru Gangu, dacă ar fi epurat romanul de revărsarea aceasta de naturalism, și mai ales ar fi extirpat pur și simplu toate acele scene de o inutilă cruzime — peste a căror enumărare trecem — cu reconstituirea pe care o aduce vieții de mahala, în care atâtea scene (nunta din curtea lui Niță Măturaru, moartea cismarului bătrân, preumblarea cucoanelor, noaptea, spre cheul gârlii, însoțite de Alexandru Gangu, etc., etc.) sunt admirabilele aqua-forte realiste, totul ar fi concurat să înscriem cu „Diplomatul, tăbăcarii și actrița” unul din cele mai valoroase romane ale ultimului timp.

Ceeace nu desăvârșim, pentru cariera de romancier a d-lui C. Ardeleanu de oarece calitățile d-sale din scenele realiste (pentru că este în d-sa o vigoare nativă) nu așteaptă disciplinate, decât să se însoțească într-o operă desăvârșită.

PERPESSICIUS

În numărul viitor: IONEL TEODOREANU: La Medeleni (Hotarul nestatornic), roman.

completă de îndrumări bibliografice — sau vei cumpăra numai ceea ce prezintă interes sau, de astă dată fără pic de regret, îți vei consacra fondurile altor nevoi. Iată unde văd eu și un frumos imbold pentru editura noastră, nu încă destul de orientată, care, sesizată mereu prin cereri momentan irealizabile, va fi nevoită, în cele din urmă, să procedeze la vulgarizarea marilor înaintași în sufletele nouilor generațiuni. Și folosul marele folos imediat: continua unitate sufletească a acestui neam bântuit prin această repetată sorbire a artisticului veacurilor anterioare.

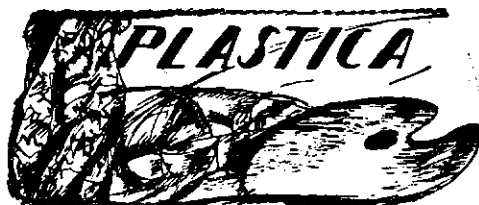
Să mai adaog un al treilea folos? Tot bibliografiile, aceste reconstituiri sarbede și elementare, pentru unii, aceste înșirări chinuitoare de nume și date, pentru alții, pentru cei ce le ocolesc cu destulă grijă, sânt singurele posibilități de întregire a cunoștințelor literare, de călăuzire infailibilă în evoluțiunea sufletească, uneori: atât de întortochiată a scriitorilor, de clasificare și subdiviziune a operei acestora, de întregire a școalelor, a epocelor, a curentelor, de fixare de filiațiuni și influențelor. Sânt adevăruri pe care chiar detractorii acestor studii le-ar putea proclama ca atare, dacă vor fi puși în situațiunea de a lucra.

Totalizarea lor duce la încheierea definitivă a necesității bibliografiilor — lucru pe care-l confirmă și conducătorii publicațiilor literare, care nu numai publică, dar apelează la specialiști în asemenea direcțiune, de cercetări, ba încă și publicul care încurajează aceste periodice urmărind cu interes indicațiuni de asemenea natură. Aceste fapte, cum și acela al tipării în limba românească și cu privire la literatura noastră a unei edificatoare Contribuțiuni la bibliografia românească, datorită domnului profesor și istoric literar Gh. Adamescu, cu aproape 600 de pagini, sânt dovezi definitive că și sufletul românesc, ținut până mai deunăzi, cu grije în faza „biografiei subțiri” alintat în cancanuri și scrisori de dragoste de-ale poezilor, hrănit cu opere efemere și cu caracter personal, a intrat în plină evoluțiune și se găsește la începutul celui alt drum, acela al adevărului, al frumosului, al binelui, în faza cercetărilor serioase și nu numai de cânt distractive.

De aici însă și atâtea obligațiuni pentru bibliografi și bibliografii și, în fruntea tuturor, acel imperativ care să dea cercetării toată înfățișarea unei înseilări științifice.

PAUL I. PAPADOPOI.

„SALONUL OFICIAL“

(Sala Hans Eder)

IV

Cercetătorul care, părăsind atmosfera calmă, intimă și luminoasă a sălii *Pallady*, păsește peste pragul sălii *Hans Eder* — are o clipă de legitimă ezitare.

Totul aci detună și se încalderă — într-o deprimantă mohorare cromatică.

Ne aflăm în fața unei alte mentalități, a unei alte atitudini artistice, a unei alte educații a sensibilității.

Și în fața unui alt gust.

Procedând didactic, vom spune, dela început, că pictorii acestei săli (aproape toți din ținuturile alipite) — se împart în trei grupe mari.

Grupa celor cari nu văd în artă de cât imitarea fidelă a naturii — servindu-se, în transpunerea acesteia, de mijloace exasperant de plate;

Grupa celor cari, respectând cu credință natura, încearcă totuși o interpretare — prin procedee vag irapresioniste; — și

Grupa celor obsedați de literatură — expresionistă ori internațional-comunistă — până la aproape necunoașterea plasticului elementar.

Majoritatea artiștilor din toate grupele acestea aparțin, vădit, școlii germane — sau sunt sub dominația principiilor ei, indiferent dacă și-au făcut ucenicia la Pesta, la Berlin, la Roma, Moscova sau Paris.

Sub dominația acelor principii, cari — mai cu seamă înainte de război — făceau în Europa centrală victime numeroase:

Nu poeste în artă, ci forță!!

Firește, îndemnul acesta, care avea o evidentă nuanță de *ordin*, a imprimat acolo artei un caracter *kolossal* hibrid.

Și era fatal să se întâmple astfel: Germanul e un sentimental. Dacă l scoți din fâgașul lui sufletește — ratează.

Dar să revenim la expozanții noștri — și să nu ne sfîim a le mărturisi, camaradereste, și calitățile și neajunsurile, toate.

Pornim la întâmplare:

ALEXANDRU POPP

lipsit cu desăvârșire de viziune picturală — poate trece, totuși, drept „abil“.

„*Portretul Doamnei A. Popp*“ — mult inferior „*auto-portretului*“ sub raportul bunului gust — e o lucrare care îți repugnă.

Imitarea naturii își are și ea limitele ei. Cine — din lipsa simțului pentru frumos — le depășește, cade în meseria jonică a modelatorilor de figuri — stil *caffé-chantant* — pentru *panoptikum*.

GIDÓFALVY ETEICA

fără îndoială, eleva d-lui Al. Popp — cel puțin în acel infricosător „*Bade Juan*“... care totuși, Dumnezeu!... râde.

„*Căminul în Castel*“ îți liniștește puțin nervii, după spaima „*Jaunului*“ — dar e departe de a-ți satisface, pe cât de cât, retina.

Și nici nu te îmbie...

RALPH TELEKY

expune, între altele, un mare panou „decorativ“ — cu bivoli — înduioșător prin nevinovăția lui.

PERICLE CAPIDAN

pare a fi un pseudonim.

Bănuim în d-sa o domnișoară dactilografă — elevă a d-lui Kimon Loghi.

HANS EDER

expune numai două bucați: „*Natură moartă*“ și „*Sat de Munte*“.

Asupra artistului acestuia — unul dintre cei mai înzestrați, dar și unul dintre cei mai bizari, pe cari ni-l trimite regiunea transcarpatină — s'ar cuveni să ne oprim mai mult. Spațiul acestei reviste nu ne îngăduie însă, o analiză amănunțită. Vom face-o bucuros, cu alt prilej și oțire.

Ținem totuși să ne mărturisim, pe scurt, impresiunea noastră franceză și să ne hotărîm atitudinea — chiar de pe acum.

Arta d-lui Hans Eder nu se va putea, altoi, niciodată, pe trunchiul spiritului nostru latin.

Expresionismul d-sale, ale cărei identice manifestări le cunoaștem din Europa, Centrală, are prea puțin, în el, preocupare plastică — în schimb, zdrobitor de mult, preocupare literară.

Deaceea, majoritatea pânzelor acestui artist de un incontestabil talent — ne apar greoaie, incoherente, convulsionate și hotărît — antipicturale.

Cei ce-l încușează mai departe pe calea aceasta, săvârșesc o cumplită eroare.

Și e un neiertat păcat!

AUREL PAPP

se află, oarecum, într-o situație asemănătoare cu a d-lui Hans Eder. Cu simpla deosebire, că d-sa nu e frământat de literatura expresionist-decadentă, ci de accia *internațional-comunistă*, pe care cată s'o propage cu mijloace care în prea mult de ilustrație și prea puțin de pictura pură.

Vastele compoziții ale d-lui Aurel Papp, din care lumina — duhul cromatic — e cu desăvârșire absentă, „sunt niște micuțe și sumbre aquarele *tendenționiste* — mărite la telescop.

Deaceia, în ciuda excesivei lor dimensiuni, ele ni se înfățișează diluate, confuze, aproape neexistente — și deloc convingătoare.

Presupunând la d. Aurel Papp o atitudine corectă — nu artistică, ci *social revoluționară* — ne miră încăpățănarea d-sale de a propaga astfel generoasele comandamente ale internaționalei, printr'un *singur uriaș și costisitor* exemplar ilustrativ, care nu va putea sta nici odată la îndemâna *masselor* proletare, pe care le bănuim însetate după învățatura vie, în imagini, a crezului internaționalei republici.

Socotindu-l nu ca pe un simplu pictor — ceia ce i-ar displăce până la jignire d-lui Aurel Papp — ci ca pe un activ propagandist al marxismului, trecut prin forja moscovită,.... ne îngăduim a-i da un sfat tovarășului. — rătăcit o clipă în salonul eminentemente burghez al țării noastre:

Cel mai sigur și mai rapid mijloc de propagandă revoluționară este — după presa și broșurica ieftină — numai *ștampa* gravată sau lithografiată, care, multiplicată la nesfârșit, ușor transportabilă și necostisitoare, poate să pătrundă adânc în valurile multimei de *pretutindeni* s'o instruiască, s'o miște — și s'o răscosească după voie.

Iată pentru ce, ni se pare încă odată bizară săruința d-lui Aurel Popp — care este și un *excelent gravor* — de a perzista în câmpul picturii de mare anvergură, unde perspectivele unui real contact cu *massele* internaționale, nu-i pot fi de cât închise, — pentru pricinile mai sus arătate.

Și apoi — după concepția unanim îmbrășoată de puritanii marxismului — culoarea este un lux inutil, și un dăunător prilej de voluptate.

Culoarea e lirism: copil răsfățat al societăților capitaliste.

ERNÖ TIBOR

este, fără îndoială, cel mai pictor din sala Hans Eder.

Țam dori, totuși, mai mult neașteptat în compunere — și mai multă supleță cromatică.

AUREL CIUPE

are frumoase însușiri de portretist. „*Miky*“ — de pildă — e cel mai expresiv și mai pictural chip din sala Hans Eder, însă culoarea d-lui Ciupe păcătuiește, fucă, prin lipsă de armonie și caldă comunicativitate.

PETRESCU DRAGOE

expune aici o încercare de frescă, desigur cea mai izbită bucată a d-sale, și care aduce în sala aceasta — așa de tristă — un pic de lumină și de grație, latină.

VICTOR TEODOROV

armonic, expresiv și oare cum unitar în „*Cele două puteri*“ — e, dimpotrivă, distonant, crispat și complet desmădulat tehnicește în „*Portretul d-soarei N. C.*“.

Vedem totuși în d. Victor Teodorov un talent incontestabil, dela care nădăjduim mult, în viitor.

AMALIA DOCZY

„*Mureș lângă Mirislău*“ — vopsea... vopsea...

ION ISAC

cu „*Vederea d-sale din Cluj*“ face bună figură între d-nii Tekely și Alex. Popp.

RISA KRAID

are retina viciată de obsesia unui galben ordinar și opărit.

Afecțiunea aceasta se vede foarte bine în „*Nudul*“ d-sale — a cărui carnație e modelată exact din aceeași materie ca și fructul de lămâie, alăturat.

„*Jarna*“ d-sale, unde paleta trebuia să jongleze cu imacularea alburilor, e ucisă de predominarea, țipătoare și fără sens, a *chromului*.

ELZA LATINCA

„*Flori*“ — agreabil și luminos colorate. Păcat însă că sunt brusc profilate pe un fond, anost și opac — cremă de ghete.

ANDREI LITTECKY

în „*Vesnicul călător*“ e un școlar. În „*Bucătăria*“ d-sale — e un abil, care cunoaște misterul trucurilor pentru reușita efectelor ieftine.

CORNEL IUBA

... diluat.....

M. SAHAROV

„*Nos duo sumus totius populus obis*...“ ni se pare un titlu prea lung și prea pedant pentru o compoziție isteric conturzonată, care s'ar fi putut, mai cu tăle, boteza: „*non omne licitum honestum*...“

VALTER WIDMANN

Un mizantrop. Ambele d-sale portrete sunt — sufletește — antipatice și — coloristic — crude.

D. *Valter Widmann* ar avea ceva de învățat măcar dela d. *Aurel Ciupe*.

N. N. TONITZA

ERATA. — Dintr'un exces de zel redacțional, multe din subtitlurile reproducerilor de tablouri, din nr. trecut al revistei noastre, au fost greșit adăugate.

Așa de pildă — între altele — „*Întoarcerea dela târg*“ a pictorului Fr. Șirato, nu e un tablou „*premiat*“ de Juriul Salonului, ci „*ACHIZIȚIONAT*“ de ministrul Artelor, pentru unul din muzeele Statului nostru.

Cronica muzicală

REPREZENTAȚIUNI POPULARE LA OPERA ROMANA

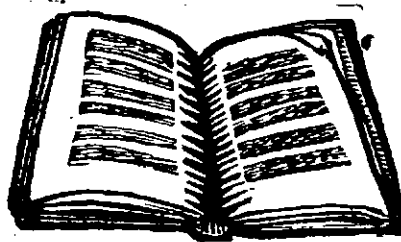
Rostul de căpetenie cu care-și poate justifica existența o instituție de operă de stat este, fără îndoială, stimularea producției dramatice originale. Orice organizare de teatru muzical își socotește momentele principale ale istoriei sale în primele reprezentații, în premiere. Nici astăzi nu este cu desăvârșire părăsită predilecțiunea compozitorilor de a scrie lucrări de operă pentru un anumit teatru muzical, fapt ce tocmai constituie o faimă deosebită pentru acel teatru. Opera noastră română, implicându-se de necurmatele vicisitudini ale inexperienței, nu a dovedit puterea necesară — și, poate, nici n'a avut vremea — de a înrăuri creațiunea originală.

Dar nici de altă latură a vieții noastre muzicale, de latura educativă, nu a putut fi preocupată Opera română, de cât formal și întâmplător. Iar când asemenea preocupări sunt manifestate, toată lipsa de solitudine și de înțelegere pentru nevoia de educațiune muzicală a poporului este evidentă. Căci nu este de ajuns, pentru a atrage atențiunea publicului asupra Operei, comunicarea, cu nuanță simnică, pe care o citești în gazete că, fiindu-i impus prin contractul de cesiune, Opera română organizează o serie de reprezentații cu prețuri populare. Mai apoi, chiar când sunt făcute acum, la sfârșitul stagiunii, reprezentațiunile populare trebuiau organizate, socotim, nu numai în cecece privește treburile bănești, adică de scăderi la cassa de bilete, ci în condițiuni cari puteau sălta și bănește afacerea, dar care, mai cu seamă, puteau aduna în preajma scenei de operă un număr cât mai mare de spectatori. A lipsit, în primul rând, o propagandă vie în straturile sociale care nu știu de cât din auzite de existența Operei. S'a purces la afișarea reprezentațiilor populare cu mijloacele obișnuite, dacă nu chiar mai restrânse, ca față de sosirea pentru reprezentații extraordinare a cutărui tenor sau bariton. Nici repertoriul nu este, de sigur, indiferent pentru asemenea reprezentații populare. Putea fi apropiat un criteriu: istoric, stilistic,

de școală națională, sau chiar unul de eclectism pentru a se putea înfrunsa forțele interpretative românești, cântăreții, dirijorii, etc. Cunoaștem în organizația Operei personalități de serioasă pregătire științifică muzicală, care ar fi putut lămuri în fiecare seară, înainte de reprezentațiune, câte ceva din chestiunile ce privesc opera ce avea să fie cântată, introducând astfel auditorul în operă și sporindu-i capacitatea de percepțiune și de înțelegere muzicală, cultivându-l muzical, cu alte cuvinte. Hărăzându-se un ciclu popular, ar fi putut fi emise abonamente din vreme și redactate programe introductive cu studiile necesare pentru pregătirea audiențelor.

În chipul acesta ar fi fost ispitit umilul om din popor să jertfească din banul și timpul său. Altfel, o mărturisim cu durere, nici membri ai învățământului public, nu se grăbesc să vină la Operă. Vor trebui, de sigur, cercetate și aflate altele mijloace, care să poată trezi și activa interesul marelui public pentru teatru muzical. Adevăratele resurse de trăinicie, în legăturile sale cu marele public trebuie să le vadă Opera română. Nici în subvențiunile dela Stat, nici în cei câțiva snobi de premieră. A ne măsura cu marile instituții din Occident și a crede că o reprezentație reușită justifică toate cheltuielile și străduințele, este o ademenitoare ambițiune artistică. Să concedem însă că o Operă de Stat, o Operă națională deci, — în cazul că nu stimulează creațiunea originală autohtonă, nu poate dura de cât sub garanția culturii muzicale a poporului. Altfel nu!

G. BREAZUL

LA TEATRUL „REGINA MARIA“: Păjană abatelui Pellegrin.

Piesa aceasta e scoasă din romanul lui Clement Vautel.

Am citit romanul, după ce am văzut piesa. Și dacă am apreciat izbânda artiștilor dela teatrul „Regina Maria“ de a fi interpretat bine, cu vervă, cu inteligență și cu acea putere de a determina comentarii serioase din partea publicului, asupra motivelor de perindarea scenelor, mărturisesc că mi-a plăcut cu mult mai mult romanul. Este în roman, o satiră amară, pe care în special ziaristii știu s'o desfășoare asupra faptelor și oamenilor, cari se pun deacurmezișul îndreptărilor sociale. Mai este în roman o așa de frumoasă descriere, plină de pitoresc a personajilor, — pitoresc, pe care piesa nu l-a putut păstra decât pentru abatele Pellegrin, dar l-a încărcat cu un fel de brutalitate.

A izbutit însă piesa să redea mai intensă starea sufletească de dezamăgire, provocată de realizările tampo ale îmbogățitului de război, care crede, că cu bani se poate obține orice și cu bani trebuie să cucerească și onoruri și demnități și rosturi în viața publică.

Am aplaudat izbânda teatrului „Regina Maria“, că prin această piesă, scoasă din munca unui ziarist, a pălmit în aprobările entuziaste ale spectatorilor, lăncezeala morală dela noi, unde atâția găgăuți îmbogății de război au ajuns și continuă să parvină, caricaturizând morala și năzuințele sociale.

Abatele Pellegrin a fost în război, un viteaz. În contact permanent cu soldații și-a însușit peste bunătața lui rurală și camaraderescă, limbajul plastic și vesel al soldaților.

La castelul din parohia abatelui, vine ca stăpân un găgăuț îmbogățit de război, Cousinet. D-na Cousinet e o fostă cântăreață de café chantant, Lisette.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

2. RELIGIE. TEOLOGIE.

- Popescu-Mălăești** (Pr. Ec. I.). — Studii și comentarii. Proorocii. Notiuni introductive. Fasc. I. București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 88 p. Lei 30.
- Tomescu** (Pr. Ion). — *Lecțiuni de Catehizare normative asupra istoriei Vechiului Testament*. București, (Tip. **Române Unite**), 1926, 39 p.
- Cristescu** (Pr. Dr. Gr.). — *Mai aproape de tine, Doamne!... Meditațiile unui închinător*. Sibiu, (Tip. **Arhidiecezană**), 1926, 320 p. Fig. Lei 100.
- Chiricescu** (Dr. Constantin). — *Așezarea Pascaliei în calendarul îndreptat*. București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 19 p.
- Hermann** (Protopop Theodor). — *Monografia istorică a protopopiatului ortodox român Dej. Lupte, treceri și procese religioase*. Cluj, (Tip. **Dr. S.**

Bornemisa), 1926, 235 + III p. + errata. Lei 100.

Székely Károly. — *A sepsiszentgyörgyi róm. kath. egyház életéből 1786—1926-ig*. Sft. Gheorghe (Ny-om **Jókai**), 1926, 67 p. Lei 30.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

- Basilescu** (Aristide N.). — *Principii de economie politică. Partea generală*. București, Editat de **A. Th. Doicescu** [(Tip. **Române Unite**)], 1926, [—XII] + 164 p. Lei 120.
- Rothmann** (Adolf). — *Considerațiuni asupra valutei*. București, (Tip. **Socec & Co.**), [1926], 31 p. Lei 40 (și în nemțește 32 p.).
- Pentru unitatea mișcării sindicale. București, **Uniunile și sindicatele unitare**, 1926, 95 p. Lei 15.**
- Garoflid** (Const.). — *Impozitul pe moșteniri. Critica proiectului de lege prezentat corpului legiuitor de d. ministru de finanțe*. București, (Tip. **Triumful**), 1926, 23 p.
- Ghibănescu** (Gh.). — O pagină din isto-

ria finanțelor Moldovei. Sămile visteriei Moldovei pe anul 1763. Studiu. Iași, (Tip. **Lumina Moldovei**), 1925, 53 p.

Ionescu-Crivăț (Gh.). — *Echitatea impozitelor în Bugetul 1926*. București, (Tip. **Tiparul Românesc**), 1926, 32 p. Lei 10. (Biblioteca Sfatului negustoresc No. 1).

Plopu (A. B.). — *Impozitul comercial și industrial după legea contribuțiilor lor directe. Comentariu teoretic și practic*. Ediția II-a revăzută și mult adăugită. Constanța, (Tip. **Albania**), 1926, 195 p. Lei 150.

37 ÎNVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Pula (Ieronim). — *Dare de seamă asupra învățământului primar din județul Mureș-Turda pe anul 1924/25*. Târgu-Mureș, (Tip. **Comunală**), 1926, 80 p.

a) **Manuale pentru învățământul secundar și special.**

Birnbaum (E.). — *Culegere de probleme de algebră elementară pentru clasa IV-a secundară de băieți și fete și pentru examenul de admitere în cl. V-a*. Râmnicu-Sărat, **Învățătorul Român**, Al. Ariton, 1926, 36 p. Lei 22.

*) A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

Cousinet vrea să fie deputat. Și pentru asta, caută sprijinul parohului, făcând daruri săracilor și oferindu-se grosolan să repare biserica. Iși mai caută sprijinul, la o rudă nobilă a fostului castelan, la episcopul arondismentului și la o ceată impură de politicieni proști de suburbie, precum și la un gazetar sărman de duh, epavă provincială de desmoștenit.

Lisette fuge în toil campaniei electorale cu Pierre (ruda nobilă a fostului castelan). Abatele e trimis să o aducă dela Paris. Peripețiile bietului preot rustic sunt de toată nostimada. Intră într'un local de noapte. Năvălesc meseriașele amorului pe el. E luat în batjocură de chelneri, e arestat; dar a găsit pe fugari.

I-a adus înapoi. Cousinet e ales deputat. Pierre ia pe o nepoată a lui Cousinet. Dar bietul abate e pedepsit de episcop fiindcă abatele a intrat în locul rău famat, ca să găsească pe fugari și fiindcă n'a mințit, ca să ajute electoralicește pe Cousinet. Intervine însă cardinalul și abatele e absolvit de pe deapsă.

Abatele a fost d. Maximilian. În rolul acestuia, d. Maximilian a precizat un tip social. Puțin interesează, că în piesă a fost abate. Tipul social visat de tinerimea luptătoare: bun și sincer, devotat și dărz, pitoresc și original, — omul care știe ce-i suferința, e înobilat de amintirea ceasurilor, când râvna izbândirii nației prăvălea orice asperitate de individualism. D. Maximilian a fost un abate inteligent și sincer, convingător și devotat.

Pierre a fost d. Tony Bulandra, cu aceeași eleganță în atitudine și cu aceeași susținută dispoziție de umor discret.

Cousinet a fost d. Țăranu, potrivit rolului. Lisette a fost d-na Cătușa Elvas, pe care o felicit pentru jovialitatea cu care a jucat.

În rolurile celorlalte, d-nii Enescu, Anastasiad (fețe bisericesti), Hoodung, d-nele L. Constantinescu, Renée Annie, au completat cu distincție o interpretare bună.

LA TEATRUL NAȚIONAL: „Ucenicul vrăjitor” de d-na Zottoviceanu.

Autorea e o tânără scriitoare. Caută încă forma literară, care să i se potri-

vească mai din plin. Scrie versuri în care nu i s'a deslușit încă nota personală. Și-a scris și această piesă, care s'a bucurat de o bună interpretare în rolurile masculine și într'unul din cele feminine. Piesa e într'adevăr frumoasă ca literatură. N'are destulă acțiune. E lipsită de acel antren necesar desfășurării acțiunii. E scrisă însă frumos, prea cu multă căutare poate.

Doi prieteni de școală și de sărăcie: Grigore și d-rul Mihail. Cel dintâi profesor într'un târg de provincie, s'a însurat și și-a încadrat viața slugarnic, între liceu și casă. Acasă n'are niciun pic de personalitate. E un fel de marionetă a ordinelor soacrei. Cel de al doilea a ajuns profesor universitar. E sârguincios, are ambiție, vrea să muncească și să-și împlinească idealurile tinerești de activitate spornică intelectuală, care să facă drum și să aducă foloase obștești.

S'au întâlnit după 10 ani. Profesorul e o închircire de rațat; medicul universitar e o vibrantă energie neșovăelnică. Mihail stărnește ambiția în Grigore de a nu se da înfrânt mediului monoton, redus și sec provincial. Grigore e convins să plece la București, și să pornească la lucru. Înfiorează tinereții, care vrea, care se smucește de sub coviltirul rutinar al datoriei simplificate, a stăpânit o clipă. Dar apare soția lui Grigore, și nenorocitul redevine acelaș bleg înfrânt, căci d-na nu vrea să plece la București; d-na nu vrea să se aventureze din liniștea căminului provincial; d-na are un argument decisiv: dacă el pleacă, ea divorțează.

Și sărmanul ratat a încremenit pe scaun.

Grigore a fost d. Calboreanu, căruia și de astă dată îi spun toate cuvintele bune, pentru disciplina sa și pentru hotărâta-i înțelegere a rolurilor.

D-rul Mihail a fost d. Vraca. Tineresc și entuziast, dar și cam declamator.

Soacra a fost permanenta soacră, cu vervă și cu atitudini de meliță, d-na Sonia Cluceru.

În soția lui Grigore, a apărut d-na Solomon.

N'aș putea preciza, dacă rolul nu i s'a potrivit, sau dacă d-na Solomon nu s'a silit să-și adapteze rolul. Sau poate directorul teatrului a silit-o să iasă din

24 Mai, 1913: I. Simionescu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română, vorbind despre „Evoluția culturii științifice în România”. Răspunsul a fost dat de dr. I. Mrazec.

1914: A murit Pompiliu Eliade.
25 Mai, 1921: G. Bogdan-Duică și-a ținut discursul de recepție în Academia Română, vorbind despre „Titu Liviu Maiorescu”. Răspunsul a fost dat de Sextil Pușcariu.

26 Mai, 1842: S'a născut pictorul Eugeniu Voinescu.

1868: A murit poetul basarabean Costache Stamatii.

1910: N. Iorga a fost ales membru al Academiei Române.

1910: T. V. Ștefanelli a fost ales membru al Academiei Române.

27 Mai, 1854: S'a născut în Iași Constantin Meissner.

28 Mai, 1914: Vasile Pârvan și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre „În memoria Constantinei Erbiceanu”. Răspunsul a fost dat de N. Iorga.

1919: Ștefan Ciobanu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre „Contribuțiuni privitoare la originea și moartea Mitropolitului Moldovei Dosoftei”. Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

neactivitate, încercând-o cu o interpretare, care i-a fost disgrațioasă.

Despre ceilalți artiști, Săvulescu Crețoiu și d-ra Mihăilescu, menționi onorabile. Mai multe cuvinte bune pentru părinții micului Gică (fiindcă în piesă e și un copil de câțiva ani, care vorbește deslegat, cu curaj și hotărâre).

B. CECROPIDE

Popovici (Const.). — Tehnologia materialelor pentru școlile industriale, de meserii și școli speciale tehnice. I. Ediția V-a revizuită și adaugită. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 144 p. Fig. Lei 36.

4 FILOLOGIE.

Scraba (G. D.). — Vorbirea și scrierea românească. Studiu introductiv în filozofia limbii. I Gramatică, Ortografie, Punctuație. București, **Socce & Co.**, 175 p. Lei 140.

Stola (Nicolae). — Dicționarul ortografic al limbii române. Orthographisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. Timișoara, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 575 p. Lei 225.

7. ARTE. SPORT.

Iorga (N.). — L'ornementation du vieux livre roumain. Paris, **Jouve & Cie**, 1925, 12 p. + planșele VI—XII. Lei 20.

Haret (Mihail). — Turismul și pregătirea turistică în apărarea națională. Conferință. București, **Editura autorului**, 1926, 21 p. Lei 25. (Biblioteca științifică No. 3).

8 LITERATURĂ.

Radu (Const.). — Critica psiho-antropo-

logică și Leopardi. Focșani, (Tip. **Cartea Putnei**), 1926, 15 p.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) Poezie.

Abrian (Clarin). — Clairières. Vers et pensées en français et en roumain. București, **Ancora, S. Benvenisti & Co.**, [1926], 97 p. Lei 30.

Gudin (N.). — De-a-lungul vremii. Epigrame politice și sociale. București, (Tip. **Poporul**), 1926, 62 p. Lei 60.

b) Teatru.

Caragiale (I. L.), Petre Licu și Octav Minar. — Teatru inedit. Reporterul Caracudii. Făclia de Paște.— Articolul 214. București, **Socce & Co.**, f. d., 137 p. Lei 30.

Poldistern. — Ploae cu soare. Comedie într'un act. București, **Socce & Co.**, 1925, 54 p. Lei 15.

c) Roman, Nuvelă.

Brăescu (G.). — Un scos din pepeni. Schițe umoristice. București, **Ancora, S. Benvenisti & Co.**, [1926], 200 p. Lei 50.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Kugel István. — Dalok a messzeségből.

Versek. Deva (Ny-om **Hirsch Adolf**), 1926, 87 p.

Somlyó Zoltán. — Mileva egy szüz felszabadulásának története. Timișoara, Az **En Te Ő** Kiadása, 1926, 63 p. Fig.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Rolando (Silvius). — Ne leagă pământul... Roman. București, **Casa Școalelor**, 1926, 395 p. Lei 100.

Berczik (Arpad de). — Barba. În românește de T. Damian. București, **Adverbul**, [1926], 32 p. Lei 4. (Lectura No. 66).

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Dorna (Stroe) George Lungulescu. — Suferințele milenare pentru apărarea românismului. Revoluția Românilor din Ardeal și preamărirea lui Avram Iancu. București, (Tip. **Răsăritul**), [1926], 48 p. Fig. Lei 12. (Biblioteca revistei Cultul Eroilor No. 3).

Iorga (N.). — Les conflits balkaniques. Paris, **Felix Alcan**, 1926, p. 168—186. Lei 15.

Amintiri de pastor Russell. Cluj, (Tip. **Vlata**), 1926, 17 p. + 7 pl. Fig.

E C O U R I

REDACTIONALE

□ D. Lucian Blaga începe cu numărul de față publicarea unei serii de eseuri, sub titlul: **Daimonion**.

Deși ciclice, articolele prezintă interes și fiecare în parte.

□ Din cauză de forță majoră, (plecarea d-lui Liviu Rebreanu la adunarea anuală a P. E. N.-Clubului la Berlin) comisia premiului de proză fiind descompusă, rezultatul va mai zăbovi puțin.

SCRIITORII

□ S'a pus sub tipar — și va apare în curând — volumul: **Cronici fanteziste, neliterare de N. N. Tonitza**.

□ Scriitorul Camil Baltazar va face să apară în cursul acestui luni: „**Biblice**”, volumul dedicat anticelor fecioare ebreu.

REVISTE

□ **REVISTA GENERALA A INVATAMANTULUI** (XIV, 4, April, 1926):

Majoritatea studiilor se grupează în jurul celor două probleme capitale: Studii umanităților în licee, și chestiunea bacalaureatului — amândouă aspecte, ale aceleiași alarmante chestiuni, a învățământului secundar. D. C. Stoicescu, profesor la facultatea de drept din București, vorbind de lipsurile și neajunsurile **Facultății de Drept din București**, subliniază nivelul scăzut al absolvenților de liceu, care urmează dreptul; d. O. Târală pledează cu exemple și texte din somități străine, pentru **Invățământul limbilor clasice în liceu**, iar d. Eliodor Constantinescu, directorul liceului din R. Vâlcea, exemplifică cu experiența sa de membru examinator la trecutul bacalaureat, dezastrele aceluși examen. Toate bune. Judecătoase observații, impresionante elegii, catastrofale perspective! Nu-i de ajuns. Oricâte arhive documentare nu vor sluji la nimic cât timp nu vom ieși din faza elegiacă. Avem școala pe care o merităm. Pe care o merită actualul corp profesoral. Un corp profesoral rob, o școală de sclavie materială și intelectuală.

În restul sumarului: M. Mihăileanu: Tot liceu, bifurcat?; M. A. Constantinescu: O voce din Franța în chestiunea Inv. Istoriei; etc. La cronică, o schiță pioasă și informată, a d-lui H. Bachelin despre regretatul Henry Lollot.

□ **GÂNDIREA** (VI, 3, Aprilie 1926): **Adolescență de Vasile Băncilă**; **Paradis în destrămăre de Lucian Blaga**; **Ritm immanent de Vladimir Streinu**. **Craii de curtea-veche II de Mateiu Ioan Caragiale**; **Cântecul drumețului de N. I. Herescu**; **Omul care și-a găsit umbra de Cezar Petrescu**.

IDELI OAMENI & FAPTE

Comori ardeleni pierdute de Lucian Blaga; **Problemele schimbului literar de Tudor Șoimaru**; **Literatura maghiară din România de i. t. o.**; **Intre Giovanni Papini și Romain Rolland de T. Păunescu**; **Ulmu**; **Paradoxe și banalități despre iubire de c. p.**; **Pe marginea romanelor lui Proust de C. Nestor**.

CRONICA LITERARA

Ticu Arhip: **Colecționarul de pietre prețioase**; **Al. Mateevici Poezii**; **Hiene în literatura română de Tudor Vianu**.

CRONICA PLASTICA

Expoziția Henri Catargi, contraste și împotrivi de Oscar Walter Cisek.

CRONICA FILOZOFICA

Intuiția dinamică de Stelian Mateescu.

DRAMA ȘI TEATRUL

Tinerețe fără bătrânețe poveste în 10 tablouri de Ion Păllat și Adrian Maniu... de Marin Sadoveanu.

CRONICA MARUNTA ILUSTRATI

Coperta: de Șirato.

Supliment: Reproduseri din Expoziția celor patru: Șirato, Tonitza, Han și St. Dimitrescu.

Desen în interior: de Demian.

□ **VIATA LITERARA** (I, 13, 15 Mai): În interviul poetului V. Voiculescu, se pot ceti aceste îndrăznețe gânduri despre tradiție în literatură. Ele sunt de două ori prețioase:

„Tradiționalistul se naște nu se face, și tare mi-i frică de un lucru: suntem mai mulți tradiționaliști decât nu credem. Cine s'a născut și-a crescut la țară, a prins de mic în urechi melodia duioasă a colindelor, a fost la clacă și a ascultat cu ochii atenți basmele noastre, nu poate să fie altfel. Oricât s'ar amăgi, inconștientul e mai puternic ca rațiunea. Scriitorii nu se pot abate dela această regulă comună, dar de aici și până la o școală tradiționalistă ma va: sunt împotriva ciclismului de care vorbeam. Naș refuza inspirației mele un subiect cu caracter tradiționalist, dar nu înțeleg să abuzez. De aci și până la sistemul tradiționalist este o prăpastie”.

Poezii și critică publică dinii: I. Valerian, A. Măndru, Al. Lascarov-Moldovanu, Al. Bădăuță, etc.

PROGRAMUL UNEI ACTIVITATI CULTURALE

□ Reluând, de Duminică, 16 Mai, seria preocupărilor culturale **Rampa**, ne dă prin pana prim redactorului ei, d. **Scarlat Froda**, o foarte interesantă convorbire cu noul secretar general al Artelor, poetul **Nichifor Crainic**.

Este programul unei vaste activități culturale, căreia nu-i lipsește nimic altceva decât **acel nervus rerum gerendarum** al lui Eminescu, ca să devie răscruce de nouă epocă și pagină neuitată în analele noului Stat cultural.

Toate astea și toate problemele inerente sunt îmbrățișate cu o largă înțelegere, de noul secretar general, și soluțiile sale au atracția încercărilor realizabile.

Reproducem rândurile care privesc soluția practică la criza cărții și aceea referitoare la culegerea muzicii populare. Privind criza cărții ca o chestiune de tiraj, d. Crainic dezvoltă problema bibliotecilor comunale, singurele care ar garanta o desfăcere suficientă, ca să încurajeze oditurile și să ajute și scriitorului:

BIBLIOTECI COMUNALE

„Vorbim mereu de cultură și de democrație dar nu luăm nici o măsură pentru a cultiva democrația și a democratiza cultura. Noua lege ar urmări tocmai scopul acesta. Și iată cum:

Terenul este financiarmente pregătit. Prin noua lege administrativă fiecare comună e obligată să aibă un fond cultural. Același lucru și cu băncile. Înțelegem însă ce anomalie este fondul cultural fără bibliotecă. Fiindcă la ce ar putea servi acest fond cultural, dacă nu, în primul rând la înfrințarea de bibliotecă și cumpărarea de cărți. Vă dați seama la ce sumă s'ar putea ridica acest fond cultural, dacă admitem că fiecare comună ar da pentru acest scop numai câte două mii de lei anual. În România sunt opt mii comune, ceia ce ar reveni la 6 milioane anual. Un consiliu permanent al cărții, ales de Minister dintre personalitățile culturale ar da indicațiuni asupra cumpărării cărților. Autorii români ca și cei străini, în traduceri bine făcute vor fi cu acest fel la dispoziția populației rurale. Cartea românească va pătrunde astfel ca factor cultural în straturile adânci ale populației creând și sti-

mulând. Pentru stabilirea regimului cărții voi face apel la toate societățile scriitoresti și de presă pentru elaborarea legii.

S'ar remedia și criza cărții care face azi ca unele edituri importante cum e Cultura Națională — să-și înceteze activitatea, ceia ce constituie desigur o mare pierdere pentru scriitori și viața culturală a țării. Numai prin legea bibliotecilor, editura va lua un nou avânt iar scriitorul își va face o profesie din misiunea lui”.

— **În ce privește muzica, aveți vre-un proiect deosebit?**

— „Da, și încă unul pe care-l cred interesant. Pornind dela gândul că arta modernă are ca sursă de inspirație folklorul, — și dovada evidentă o aveți în cultivarea ei prin personalități strălucite ca Strawinsky și Bela Bartho — m'am gândit la străngerea folklorului muzical românesc. Acest material, care pe zi ce trece amenință să se piardă va servi ca sursă de inspirație pentru opera muzicală românească. E drept că și până acum s'au făcut încercări de a culege acest folklor. Cred însă că s'a realizat fals de oarece notația modernă nu poate decât cu o notație de psaltichie — de oarece are aceeași cromatică.

— Ca mijloc practic pentru culegerea acestor melodii m'am gândit la fonograf. Plăcde culese s'ar păstra într-un muzeu fonogramic, în care vei putea găsi la un moment întregul nostru folklor muzical. Și toată această operă absolut ușoară s'ar putea realiza cu maximum de un milion.

Pentru a mă documenta complet în această chestiune, am însărcinat pe tânărul dar savantul Georgescu-Breazul care s'a specializat la Berlin în această chestiune să-mi alcătuiască un memoriu”.

CARTI PRIMITE

MIHAIL DRAGOMIRESCU: Știința literaturii, volumul I (Introducere în știința literaturii. — Estetica generală. — Estetica literară), ed. „Institutului de literatură”; 1926: 392 pag.; lei 250.

PANTELIMON DIACONESCU: Dialoguri populare pentru serbări școlare și sezători; ed. „Cartea Românească”; 1926, lei 25.

DR. V. TEODORU: Primul ajutor medical în accidente, boli, etc.; ed. V-a; edit. „Cartea Românească”; 1926 lei 40.

N. N. MANOLESCU: Imn Soarelui, poezii (1914—1924); Buzău; 1926; lei 50.

DIN STRAINATATE

□ Încă un paradox al marelui scriitor englez G. K. Chesterton, spus într-o conferință la Barcelona:

„Din când în când se răspândește în Anglia fama căte unui scriitor continental, dar când aceasta are loc, înseamnă că există în scriitorul acela ceva, fără nici o valoare, E cazul succesorilor obținute în Anglia de scriitori ca Zola și Anatole France”.

ERATA

la Nr. 18 din 2 Mai 1926.

Seri italiene

Poema I, rândul 1 în loc de **înclinată** se va citi **neclintită**.

strofa 2 rândul 2 în loc de **stâng** se va citi **strâng**; rândul 4 în loc de **gline** — **pline**.

deasemeni se va suprima a strofa 3, rândul 1 în loc de **nostru** — **vostru**; rândul 4 în loc de **revine** — **reînvie**.

Poema II, strofa III rândul 3, în loc de **unește** — **uneși**.

LIBERALLE NETTO

Redactor **PERPESSICIUS**

